

Diverzita v spoločenských vedách

Zborník abstraktov
a program konferencie

XI. česko-slovenská konferencia s medzinárodnou účasťou
Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku:
„Diverzita v spoločenských vedách“.
Zborník abstraktov a program konferencie.
Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK,
Bratislava, 23. – 24. január 2012.

Zostavili:

Barbara Láštiová, Radomír Masaryk, Magda Petrjánošová.

V roku 2012 ako účelovú publikáciu vydal
Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV.

ISBN: 978-80-970234-1-6

EAN: 9788097023416

Tlač a zalomenie: Devin printing house.

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Za obsahovú aj jazykovú stránku abstraktov
a názvov príspevkov zodpovedajú ich autorky a autori.

Tlač publikácie bola podporená z projektu

„Síťování vědecko-výzkumných kapacit a cílený rozvoj spolupráce
mezi vysokými školami, veřejnou správou, soukromým a nezisko-
vým sektorem v adiktologii (NETAD)“ (CZ.1.07/2.4.00/17.0111).

Vydanie prvé.

Náklad 200 ks.

Nepredajné.

XI. česko-slovenská konferencia s medzinárodnou účasťou

Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku

Diverzita v spoločenských vedách

**Zborník abstraktov
a program konferencie**

Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK

Bratislava, 23. – 24. január 2012

Organizujúce pracoviská

- Ústav výskumu sociálnej komunikácie, Slovenská akadémia vied v Bratislave
- Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Univerzita Komenského v Bratislave
- Klinika adiktologie 1. LF a VFN v Praze, Univerzita Karlova v Prahe
- Ústav psychologických a logopedických štúdií, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Partneri

- Katedra psychologie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
- Fakulta sociálnych štúdií, Masarykova univerzita v Brne
- Psychologický ústav Akadémie vied Českej republiky, v.v.i.
- Slovenská asociácia študentov a absolventov psychológie; Česká asociace studentů psychologie
- Slovenská psychologická spoločnosť
- Hlavné mesto SR Bratislava
- Časopis Adiktologie
- Časopis Biograf
- Sdružení SCAN

Organizačný výbor konferencie

- PhDr. Radomír Masaryk, PhD. (Ústav psychologických a logopedických štúdií, PdF UK, Bratislava)
- Mgr. Magda Petrjánošová, PhD. (Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, Bratislava)
- Mgr. Barbara Láštiová, PhD. (Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, Bratislava)
- Mgr. Peter Broniš, PhD. (Katedra aplikovanej psychológie, FSEV UK, Bratislava)
- PhDr. Matúš Šucha, PhD. (Katedra psychologie FF, Univerzita Palackého, Olomouc)
- Mgr. Lucia Felcanová (Ústav psychologických a logopedických štúdií, PdF UK, Bratislava)

Programový výbor konferencie

- Mgr. Magda Petrjánošová, PhD.
(predsedníčka programového výboru –
Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, Bratislava)
- Prof. PhDr. Viera Bačová, DrSc.
(Katedra aplikovanej psychológie,
Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK, Bratislava
a Ústav experimentálnej psychológie SAV, Bratislava)
- Doc. PhDr. Gabriel Bianchi, CSc.
(Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, Bratislava)
- Prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc.
(Psychologický ústav AV ČR, v.v.i. a FSS MU, Brno)
- PhDr. Andrej Findor, PhD. (Ústav európskych štúdií
a medzinárodných vzťahov FSEV UK, Bratislava)
- Mgr. Miroslav Charvát, PhD.
(Katedra psychologie, FF UP, Olomouc)
- Doc. PhDr. Vladimír Chrz, PhD.
(Psychologický ústav AV ČR, v.v.i.)
- Doc. PhDr. Martin Kanovský, PhD.
(Ústav sociálnej antropológie, FSEV UK, Bratislava)
- Mgr. Barbara Lášticová, PhD.
(Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV)
- PhDr. Radomír Masaryk, PhD.
(Ústav psychologických a logopedických štúdií, PdF UK,
Bratislava a Ústav experimentálnej psychológie SAV, Bratislava)
- Mgr. Andrej Mentel, PhD.
(Ústav sociálnej antropológie, FSEV UK, Bratislava)
- Doc. PhDr. Michal Miovský, PhD.
(Klinika adiktologie 1. LF a VFN, UK, Praha)
- Mgr. Aleš Neusar (Institút výzkumu dětí,
mládeže a rodiny, FSS MU, Brno)
- Mgr. Miroslav Popper, CSc.
(Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, Bratislava)
- Prof. PhDr. Stanislav Štech, CSc.
(Katedra psychologie, Pedagogická fakulta UK, Praha)
- Mgr. Kateřina Zábrodská, PhD.
(Psychologický ústav AV ČR, v.v.i.
a Katedra psychologie, FSS MU, Brno)

Predhovor

Keď sme sa v úvode nášho doktorandského štúdia prvýkrát zúčastnili konferencie časopisu Biograf, prekvapilo nás, ako rozdielne pristupuje k výskumným problémom reflexívna sociológia v porovnaní s našou „rodnou“ psychológiou. Kým napríklad Dismanovu učebnicu by sme mohli viac-menej bez výhrad použiť na úvodnom metodologickom kurze v oboch disciplínach, v oblasti kvalitatívneho výskumu je situácia odlišná. Spôsoby uchopovania výskumných problémov (a otázky, čo sa vôbec považuje za výskumný problém), zberu dát, ich interpretácie či vyvodzovania záverov sa často líšia dosť zásadne. Tieto rozdiely však nenachádzame len krížom cez vedné odbory. Často vidíme obrovské rozdiely v tom, ako ku kvalitatívnemu výskumu pristupujú rôzne pracoviská, rôzne myšlienkové školy, rôzni výskumníci a výskumníčky aj v rámci jednej disciplíny.

Za výberom diverzity ako témy konferencie stál aj druhý dôvod. Hoci je kvalitatívny výskum dnes vo väčšine spoločenskovedných odborov akceptovaný ako bežná súčasť výskumných metód, pretrváva nejasnosť v tom, čo to vôbec znamená robiť dobrý kvalitatívny výskum. Často sa stretávame s kvalifikačnými prácami či štúdiami, ktoré napriek tomu, že sa hlásia k epistemologickým východiskám kvalitatívneho výskumu, riešia banálny výskumný problém, interpretujú dáta s minimálnou dávkou reflexivity alebo skáču k záverom či generalizáciám bez jasného zdôvodnenia. Preto je podľa nás najlepšou cestou ku zvyšovaniu kvality výskumu aj konfrontácia s tým, čo robia iní. A ak má mať takáto konfrontácia význam, musí sa realizovať v čo najpestrejšom a maximálne diverzifikovanom priestore. Dúfame, že táto konferencia sa takýmto priestorom stane.

V neposlednom rade je konferencia venovaná diverzite i preto, že spoločenskovedný výskum by mal reflektovať dôsledky otvárania rôznych druhov hraníc a s tým spojenú konfrontáciu s inakosťou, či úsilie rôznych druhov minorít vybojovať si svoj hlas v majoritnej spoločnosti.

Tento rok prebieha už jedenásty ročník konferencie Kvalitatívny prístup a metódy vo vedách o človeku. Po úvodných dvoch brnenských ročníkoch (2000 a 2002) nasledoval ročník 2004 v Olomouci. Od roku 2005 funguje rytmus nepárnych ročníkov v tomto meste a párnych ročníkov na iných hosťujúcich pracoviskách: Olomouc 2005, Praha 2006, Olomouc 2007, Bratislava 2008, Olomouc 2009, Brno 2010, Olomouc 2011, Bratislava 2012.

Aktuálny ročník je už druhou edíciou konferencie, ktorej dávame podobu my traja. Okrem klasických benefitov tejto série konferencií

ako je priestor na diskusiu, zdravé jadro tradičných prezentujúcich a tlak na kvalitu pri výbere príspevkov sa snažíme do „našich“ ročníkov vniesť prvok výraznejšieho tematického zamerania prostredníctvom pozvaných spíkeriek a spíkrov, ako aj pozvaných sympózií. Predovšetkým sa však usilujeme vytvárať atmosféru, v ktorej sa účastníci a účastníčky budú cítiť príjemne a zároveň nás všetkých dokáže inšpirovať.

Na záver ďakujeme ľuďom, vďaka ktorým sa táto konferencia stala skutočnosťou – organizátorom, partnerom, programovému výboru, vedúcim sympózií, moderátorom sekcií, prezentujúcim, tímu dobrovoľníčok a dobrovoľníkov pod vedením Mgr. Lucie Felcanovej, ale hlavne všetkým účastníkom a účastníckam. Za podporu pri realizácii ďakujeme predovšetkým dekanke Fakulty sociálnych a ekonomických vied UK, Prof. PhDr. Silvii Mihálikovej, PhD.; riaditeľovi Ústavu výskumu sociálnej komunikácie SAV doc. PhDr. Gabrielovi Bianchimu, CSc.; a vedúcej Katedry psychológie a patopsychológie na Pedagogickej fakulte UK PhDr. Kataríne Cabanovej, PhD.

V Bratislave, január 2012

Rado Masaryk, Barbara Láštiová,
Magda Petrjánošová

Odborný program konferencie – súhrnný prehľad

Pondelok 23/1 8.00 – 9.00	Registrácia		
9.00 – 9.30	Otvorenie a organizačné pokyny (B120)		
9.30 – 10.15	Pozvaná prednáška 1 (B120) Animating the Other: An illustration of issues and techniques for researching difference (Marcia Worrell)		
10.15 – 10.30	Prestávka na kávu/čaj		
10.30 – 12.00	Sympóziu 1 (B120) Skúmanie a umožňovanie sociálnej zmeny v rómskych spoločenstvách (Andrej Findor)	Sekcia 1 (B027) Narativita a kognitívne procesy	Sekcia 2 (B029) Dialogické jednaní
12.00 – 13.00	Prestávka na obed		
13.00 – 13.45	Pozvaná prednáška 2 (B120) Diverzita významů, perspektív a interpretačních komunit: případ míst vzpomínání (Csaba Szaló)		
13.45 – 14.00	Prestávka – presun na ďalšie sekcie		
14.00 – 15.30	Sympóziu 2 (B120) Meziskupinový kontakt v stredoevropských zemích (Martina Hřebíčková)	Sekcia 3 (B027) Autobiografické prístupy	Sekcia 4 (B029) Kvalitatívny výskum v pomáhajúcich profesiách
15.30 – 16.00	Prestávka na poster a kávu/čaj		
16.00 – 17.30	Sympóziu 3 (B120) Koľko improvizácie znesie kvalitatívny výskum (Gabriel Bianchi)	Sekcia 5 (B027) Diverzita v analýze diskurzu	Sekcia 6 (B029) Kvalitatívny výskum a vzdelávanie
17.30 – 17.45	Prestávka – presun na ďalšie sekcie		
17.45 – 19.15	Sympóziu 4 (B120) Kvalitatívny výskum ako cesta ku zmene (Radomír Masaryk)	Sekcia 7 (B027) Kvalitatívny výskum a verejný priestor	Workshop 1 (B029) Z psychológie do marketingu a zase zpátky
19.30 –	Spoločenský večer (Harley Saloon, Rebarborová 1/a, Bratislava)		

Pozn. Prosíme autorov a autorky z posterovej sekcie, aby medzi 15.30 a 16.00 boli prítomní pri svojich posteroch, aby mohli odpovedať na otázky. Postery budú inštalované 23. 1. do 9.30 a vystavené počas celej konferencie.

Utorok 24/1 9.00 – 10.45	Pozvané prednášky 3 a 4 (B120) Kvalitatívna metodológia a problém teoretického zovšeobecnenia (Jana Plichtová) Consuming Diversity: the Commodification of British Education (Andrew Wilkins)		
10.45 – 11.00	Prestávka na kávu/čaj		
11.00 – 12.30	Sympóziu 5 (B120) Diverzita školskej kultúry vo výskumných perspektívach (Ondrej Kaščák)	Sekcia 8 (B027) Minority/majority	Workshop 2 (B029) Doing Different Kinds of Analysis (1. časť)
12.30 – 13.30	Prestávka na obed		
13.30 – 15.00	Sekcia 9 (B120) Reflexivita a interdisciplinarita	Sekcia 10 (B027) Náboženstvo a náboženské menšiny	Workshop 2 (B029) Doing Different Kinds of Analysis (2. časť)
15.00 – 15.15	Prestávka – presun na ďalšie sekcie		
15.15 – 16.45	Sympóziu 6 (B120) Význam, prínos a limity kvalitatívnych metód v rodovom/feministickom výskume (Zuzana Kiczková)	Sekcia 11 (B027) Inovatívne prístupy k psychologickému výskumu	
16.45 – 17.00	Slávnostné ukončenie konferencie (B120)		

Podrobný program

Pondelok 23. januára 2012

8.00 – 9.00	Registrácia		
9.00 – 9.30	Otvorenie a organizačné pokyny (B120) Prof. PhDr. Silvia Miháliková, PhD., dekanka FSEV UK doc. PhDr. Gabriel Bianchi, CSc., riaditeľ ÚVSK SAV Radomír Masaryk, Magda Petrájňošová, Barbara Láštiová		
9.30 – 10.15	Pozvaná prednáška 1 (B120) Marcia Worrell , Department of Psychology, Roehampton University, UK: Animating the Other: An illustration of issues and techniques for researching difference		
10.15 – 10.30	Prestávka na kávu/čaj		
10.30 – 12.00	<p>Sympóziu 1 (B120) Skúmanie a umožňovanie sociálnej zmeny v rómskych spoločenstvách (Andrej Findor)</p> <p>Andrej Findor: Pozitívna deviacia a sociálna zmena v sociálne vylúčených spoločenstvách Tomáš Hrustič: Kvalitatívny výskum v kontexte rómskych osád Elena Gallová Kriglerová: Skúmanie sociálnych problémov v rómskych komunitách Tina Gažovičová: Rómsky jazyk vo vzdelávaní – postoje škôl</p>	<p>Sekcia 1 (B027) Narativita a kognitívne procesy</p> <p>Moderátor: I. Čermák Vladimír Chrz, Ivo Čermák, David Hiles, Tomáš Urbánek: Model lidské narativní inteligence Andrej Mentel: Ludovo-psychologické modely v jednej bosnianskej narativnej poéme Eva Literáková, Aleš Neusar: Které typy událostí umí lidé lépe časově zařadit?</p>	<p>Sekcia 2 (B029) Dialogické jednání</p> <p>Moderátor: S. Suda Stanislav Suda: K filozofii a metodologii dialogického jednání Milena Matějčková: Výzkum reflexí začátečníků dialogického jednání na PF JU v Českých Budějovicích Josef Nota: Růst psychosomatické kondice – kazuistika učitele v praxi</p>
12.00 – 13.00	Prestávka na obed		
13.00 – 13.45	Pozvaná prednáška 2 (B120) Csaba Szaló , Katedra sociologie, FSS, Masarykova Univerzita, Brno: Diverzita významů, perspektiv a interpretačních komunit: případ míst vzpomínání		
13.45 – 14.00	Prestávka – presun na ďalšie sekcie		

14.00 – 15.30	<p>Sympóziu 2 (B120) Meziskupinový kontakt v stredoevropských zemích (Martina Hřebíčková)</p> <p>Alicja Ewa Leix: My jím rozumíme, oni nám ne – specifika česko-polské komunikace očima Čechů a Poláků Sylvie Kouřilová, Magda Petrjánošová: Ako spolu komunikuju Česi a Rakúšania: použitie jazyka toho druhého v medziskupinovom kontakte Lukáš Novotný: Česko-německá historie v hodnocení obyvatel pohraničí – výsledky kvalitativního šetření</p>	<p>Sekcia 3 (B027) Autobiografické prístupy</p> <p>Moderátorka: <i>I. Poláčková Šolcová</i> Božena Šmajsová Buchtová: Ztratil jsem práci – možnosti kvalitativních přístupů k analýze autobiografických kazuistik Iva Poláčková Šolcová: Flight story interview: adaptace Life story interview (LSI) na projekt Mars500 Peter Tavel, Iva Poláčková Šolcová, Jan Hofer: Life story interview – využitie vo výskume i terapii (nielen) seniorov</p>	<p>Sekcia 4 (B029) Kvalitatívny výskum v pomáhajúcich profesiách</p> <p>Moderátor: <i>I. Čermák</i> Petr Štěpánek, Jana Schmidtová, Ivo Čermák: Příběh konceptualizace vývojového traumatu: česká cesta Libor Klenovský: Kvalitatívny výskum a neopresívny prístup v sociálnej práci Ferdinand Salonna, Natália Sedlák Vendelová, Jozef Benka, Mária Bačíková: Analýza skúseností študentiek a študentov vysokých škôl so stratégiami prevencie</p>
15.30 – 16.00 Posterová sekcia	<p>Posterová sekcia (prestávka na poster a kávu/čaj) Prosíme autorov a autorky z posterovej sekcie, aby medzi 15.30 a 16.00 boli prítomní pri svojich posteroch, aby mohli odpovedať na otázky. Postery budú inštalované 23. 1. do 9.30 a vystavené počas celej konferencie</p> <p>Milina Bubeníková: Problémy pri skúmaní rodu (nielen) pri niektorých pomáhajúcich povolaniach Martin Hulín, Martin Martinkovič: Využitie metodológie zmiešaného výskumu pri tvorbe kompetenčných profilov Alena Kajanová, Tomáš Mrhálek: Konstrukce norem subkultury taneční hudby (psychedelic trance) skrze vymezení (ne)tolerovaných drog Jiří Pavelka: Možnosti a limity sémioticko-funkcionální a diskurzivní analýzy: Na příkladu reklamy Understanding is Everything Blandína Šramová, Kvetoslava Vačková: Sémantický priestor úspechu u ľudí s postihnutím Jana Vanečková, Radka Beloritová, Tomáš Sollár: Úzkosť a zvládanie záťaže u pacienta v perioperačnom období z pohľadu sestier Katarína Zrubáková, Mariána Magerčiaková: Možnosti využitia kvalitativných metód pri realizovaní klinického výskumu v ošetrovatelstve</p>		

16.00 – 17.30	<p>Sympóziu 3 (B120) Koľko improvizácie znesie kvalitatívny výskum (Gabriel Bianchi)</p> <p>Gabriel Bianchi: Aké rozhodovania sú za voľbou výskumného dizajnu, identifikáciou participantov či analýzou textov? (Žáner príspevku: longitudinálna spoveď)</p> <p>Miroslav Popper: Ako sa starostlivo navrhnuté metodologické postupy modifikujú priamo v teréne: kontinuum medzi rigidnosťou a chaosom alebo dá sa všetko vopred predvídať?</p> <p>Ivan Lukšík: Terénny prieskum ako politikum – prípadová štúdia o vzdelávacích potrebách rómskych žiakov</p>	<p>Sekcia 5 (B027) Diverzita v analýze diskurzu</p> <p>Moderátorka: <i>K. Zábrodská</i></p> <p>Kateřina Zábrodská: Šikana a zneužívání moci na pracovišti optikou kolektivní biografie</p> <p>Jiří Mudrák: Konstrukt nadání jako prostředek inkluze/exkluze v českém vzdělávacím systému</p> <p>Ondrej Gažovič: Diskurzívna analýza rozvojovej pomoci SR: metodologické otázky</p>	<p>Sekcia 6 (B029) Kvalitatívny výskum a vzdelávanie</p> <p>Moderátorka: <i>Z. Petrová</i></p> <p>Zuzana Petrová: Kvalitatívny výskum v skúmaní vzťahu medzi (školským) učením a vývinom</p> <p>Kristína Kačaljaková, Mária Glasová: Princíp maskulinity – femininity v práci učiteľa v diskurze školskej úspešnosti</p> <p>Andrea Preissová Krejčí: Hodnotové preference a životní cíle studentů Fakulty ekonomické z UAEM</p>
17.30 – 17.45	Prestávka – presun na ďalšie sekcie		

17.45 – 19.15	<p>Sympóziu 4 (B120) Kvalitatívny výskum ako cesta ku zmene: aplikácie v pedagogickom kontexte (Radomír Masaryk)</p> <p>Lenka Sokolová, Katarína Cabanová: Komparatívnym výskumom ku skvalitňovaniu učiteľstva psychológie Radomír Masaryk: Ako overovať dosah technológií v triedach? Gabriela Kvasničková, Lenka Sokolová, Kristína Kačaljaková, Radomír Masaryk: Hodnotenie projektu Notebook pre každého žiaka Roman Baranovič: Kvalitatívny výskum z pohľadu zadávateľa: možnosti, výhody a limity</p>	<p>Sekcia 7 (B027) Kvalitatívny výskum a verejný priestor</p> <p><i>Moderátorka: H. Konečná</i> Kateřina Ptáčková: Výskumník v roli poradce Helena Tužinská: Výskum právnych dôsledkov tmočenia cudzincom: rôznosť teoretických prístupov Katarína Staroňová, Alexandra Poláková: Možnosti uplatnenia metódy prípadovej štúdie vo výskume sociálneho bývania Hana Konečná, Tomáš Kučera, Stanislav Suda: Jak příprava zákona otevře další stránky a zdroje dat zkoumané problematiky aneb do kolika let je možné umělé oplodnění</p>	<p>Workshop 1 (B029) Z psychologie do marketingu a zase zpátky: výzkumné techniky jako spojnice disciplin (Iva Poláčková Šolcová, Peter Tavel)</p>
19.30 –	Spoločenský večer (Harley Saloon, Rebarborová 1/a, Bratislava)		

Utorok 24. januára 2012

9.00 – 10.45	Pozvané prednášky 3 a 4 (B120) Jana Plichtová , Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV: Kvalitatívna metodológia a problém teoretického zovšeobecnenia Andrew Wilkins , Department of Education, Roehampton University UK: Consuming Diversity: the Commodification of British Education		
10.45 – 11.00	Prestávka na kávu/čaj		
11.00 – 12.30	Sympóziu 5 (B120) Diverzita školskej kultúry vo výskumných perspektívach (Ondrej Kaščák) Ondrej Kaščák: Koncept kultúry v škole – Ideologické a metodologické afinity Branislav Pupala: Kultúra testovania v regulácii škôl a školských systémov Ivan Lukšík, Miroslava Lemešová: Problém singularity v kontexte kultúry školy a mimo nej	Sekcia 8 (B027) Minority/majority Moderátorka: P. Ezzeddine Lukšíková Jaroslav Šotola: Anatomie paniky v sociálne vyloučené lokality Irena Kopciuchová: Život romského etnika v České republice a ve Francii Petra Ezzeddine Lukšíková: Metamorfózy lásky: analýza biografických rozprávání transnacionálnych matiek Marek Pospíšil: Vnitřní coming out u lidí praktikujících BDSM	Workshop 2 (B029) Doing Different Kinds of Analysis (1. časť) (Marcia Worrell, Wendy Stainton Rogers)
12.30 – 13.30	Prestávka na obed		

13.30 – 15.00	<p>Sekcia 9 (B120) Reflexivita a interdisciplinarita</p> <p><i>Moderátor: J. Podoba</i> Hedvika Novotná, Magdaléna Šťovičková Jantulová: Interdisciplinarita v praxi: hľadání hranic Juraj Podoba: Bieda (nielen) post-socialistických humanitných vied alebo prečo vlastne robiť kvalitatívne výskumy? Hana Konečná, Taťána Rumpíková, Tonko Mardešić, Jiří Dostál, David Rumpík: Interdisciplinarita a smíšený výzkum – prohry a výhry ve výzkumu dárcovství gamet Ivana Loučková: Integrovaný výzkum jako odpověď na diverzitu přístupů ke společenskovednímu poznání</p>	<p>Sekcia 10 (B027) Náboženstvo a náboženské menšiny</p> <p><i>Moderátor: M. Tížik</i> Miroslav Tížik: Metodologické pasce pri skúmaní náboženstva Dušan Lužný: Hodnoty ve výzkumu náboženských menšin Vladislava Bartáková: Plné ruce práce, ale srdce mívá k Bohu</p>	<p>Workshop 2 (B029) Doing Different Kinds of Analysis (2. část) (Marcia Worrell, Wendy Stainton Rogers)</p>
15.00 – 15.15	Prestávka – presun na ďalšie sekcie		
15.15 – 16.45	<p>Sympóziu 6 (B120) Význam, prínos a limity kvalitatívnych metód v rodovom/ feministickom výskume (Zuzana Kiczková)</p> <p>Mariana Szapuová: Rod ako analytická kategória: o rodovom a feministickom výskume Zuzana Očenášová: Kritická analýza rámcov pre politiky rodovej rovnosti – jej možnosti a limity Zuzana Kiczková: Orálna história v rodovom výskume Adriana Jesenková: Koncept prežívajúceho tela v kontexte kvalitatívneho výskumu</p>	<p>Sekcia 11 (B027) Inovatívne prístupy k psychologickému výskumu</p> <p><i>Moderátor: J. Stoklasa</i> Jan Stoklasa, Radko Obereignerú, Magdaléna Šmídová, Jana Talašová: Kvalitatívni pohled na psychologickou diagnostiku – interpretace MMPI-2 běžným jazykem Lucie Smékalová, Kateřina Homolová: Q-metodologie a sémantický diferenciál ve výzkumu smíšeného designu Jan Krása: Epistemologická diverzita</p>	
16.45 – 17.00	Slávnostné ukončenie konferencie (B120)		



**Anotácie
príspevkov
konferencie**

Časť 1

**Pozvané prednášky,
pozvané sympóziá
a workshopy**

Pozvaná přednáška 1

Animating the Other: An illustration of issues and techniques for researching difference

Marcia Worrell
*Department of Psychology,
Roehampton University, UK,
m.worrell@roehampton.ac.uk*

This paper scrutinizes the potential and limitations of qualitative research methods when conducting research with individuals, groups and communities of which the researcher is not a part and where there is an assumed power difference in favour of the researcher. It traces through and provides examples of some of the socially embedded practices of research and the performance of otherness in particular instantiations where 'otherness' is taken as a point of intellectual and political engagement rather than an entity in its own right. A case against methodolatry is made, where methodical concerns are privileged over the textured and nuanced understandings they give rise to, in favour of an approach where qualitative methods are argued to be a flexible – and imperfect – set of tools to be rigorously deployed in research settings.

Klíčové slová: qualitative methods, otherness, methodolatry

Pozvaná přednáška 2

Diverzita významů, perspektiv a interpretačních komunit: případ míst vzpomínání

Csaba Szaló
*Katedra sociologie FSS
Masarykova univerzita, Brno
szalo@fss.muni.cz*

This paper examines the cultural conditions which give rise to interpretations, through the focus on sites of memory. A central concept in my inquiry and one relevant to understanding the basic features of the polysemic dynamics of meaning constructions is that of interpretive communities. This notion of community of interpreters can be traced to the works of Stanley Fish, Thomas Kuhn

and Ludwig Wittgenstein. The paper takes issues with the question how change is possible within interpretive communities while it can be treated as fundamental to the phenomena of interpretive variation over time. It argues that the position asserting that interpretive change results from persuasion driven by linguistic performance have to be contrasted to an approach suggesting a more agonistic transformation process. A critical hermeneutics of commemoration practices is argued for. (GAČR P404/12/2531 „Kolektivní paměť a proměna městského prostoru“)

Klíčové slová: interpretační komunity, místa vzpomínání, kulturní sociologie

Pozvaná prednáška 3

Kvalitatívna metodológia a problém teoretického zovšeobecnenia

Jana Plichtová

*Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV
jana.plichtova@savba.sk*

Kvalitatívne výskumy v súčasnosti tvoria zatiaľ viac zbierku dát, deskripcií, než teoretických zovšeobecnení. Ide viac o knižnicu prípadov, ako o ich vysvetlenie. V najlepšom prípade máme k dispozícii systematický výklad toho, čo ich spája a čo rozlišuje. Takmer raritne sa overuje teoretické zovšeobecnenie ako výsledok predchádzajúcich kvalitatívnych výskumov. Tieto teórie však veľmi skromne pracujú so zovšeobecňovaním a s teoretickou imagináciou. A už vôbec nepoznám kvalitatívny výskum, ktorý by overoval teoretický model, ktorý má v spoločenských a humanitných vedách transdisciplinárnu platnosť. V každom prípade je zrejmé, že teória je vo vede veľmi užitočná, pretože umožňuje systematizovať naakumulované poznanie, utvára konceptuálny priestor na jeho kritickú analýzu, koordinuje a orientuje ďalšie výskumné aktivity (toto konštatovanie platí aj pri pluralitnom chápaní vedeckého poznávania). Jeden z dôvodov rezignácie na teoretické zovšeobecňovanie je, že si nemôžeme požičať žiaden hotový model prírodných vied. S jednoduchým kauzálnym modelom vysvetľovania, v ktorom kauzálne vzťahy tvoria jednoduché procesy – jedna príčina – jeden efekt, resp. v ktorom vysvetlenie spočíva na postupnej následnosti príčin a dôsledkov (mechanická kauzalita – newtonovská fyzika) by sme totiž nevystačili. Museli by vytvorili dynamický, historický a evolučný model explanácie, v ktorom pôsobenie jednotlivých „faktorov“ závisí od iných, v ktorom sa navzájom podmieňujú, ba dokonca sa konštituujú. A to vonkoncom nie je jednoduchá úloha.

Zatiaľ nahrádzame metódy rigorózneho overovania teoretickej explanácie procedúrami ako je proces intenzívnej kritiky poznania v otvorenej debate, preskúmanie východiskových predpokladov (konzistentnosť, jednoduchosť), skúmanie spoločenských implikácií (pragmatický prístup) a subjektívnych implikácií (fenomenologický prístup). Nemáme skutočne iné možnosti?

Kľúčové slová: kvalitatívny výskum, teoretické zovšeobecnenie, modely explanácie

Pozvaná prednáška 4

Consuming Diversity: the Commodification of British Education

Andrew Wilkins

*Department of Education,
Roehampton University UK,
Andrew.Wilkins@roehampton.ac.uk*

In this paper I will explore the significance of the meaning and practice of 'diversity' in British education policy discourse. Specifically, I will address how diversity, as denoted by government policy texts, registers a departure from traditional social democratic concerns with equality and justice. This is because diversity here is rather individuating – it refers to the practice and provision of funding, the specialisation of the curriculum, the personalisation of learning, and the creation of specialist schools. In turn I will consider how diversity can be understood to operate as a policy lever for generating the conditions of possibility for the commodification of British education. Moving beyond this limited, market-oriented conception of diversity, I will further consider how diversity, understood through the lens of social mix and multiculturalism, is factored into parents' school choices, thus bringing into focus the different ways in which 'diversity' is articulated and mobilised within the field of education as a consumable good.

Kľúčové slová: diversity, British education, policy discourse

Pozvané sympóziu 1

Skúmanie a umožňovanie sociálnej zmeny v rómskych spoločenstvách

Vedúci sympózia: Andrej Findor

Cieľom sympózia je prediskutovať potenciál a obmedzenia vybraných kvalitatívnych metód, skúmajúcich rôznorodé problémové oblasti života rómskych spoločenstiev na Slovensku. Účastníčky a účastníci sympózia budú na základe svojich predchádzajúcich výskumníckych skúseností a takisto na základe nových pripravovaných projektov spoločne diskutovať o takom prepojení výskumnej práce a sociálnej intervencie, ktoré by umožnilo nielen metodologicky a konceptuálne reflektovanú produkciu výskumných údajov, ale takisto citlivo prispelo a spolupracovalo v presadzovaní sociálnej zmeny medzi Rómkami a Rómami, ktorí každodenne zažívajú rôzne typy kategoriálneho (rasového, etnického, sociálneho) vylúčenia, marginalizácie a diskriminácie.

Pozitívna deviácia a sociálna zmena v sociálne vylúčených spoločenstvách

Andrej Findor

Ústav európskych štúdií
a medzinárodných vzťahov FSEV UK
findor@fses.uniba.sk

Cieľom príspevku je prediskutovať možný prínos a úskalia „pozitívnej deviácie“ (PD) ako komunikačného a výskumného prístupu zameraného na dosiahnutie sociálnej zmeny v rómskych spoločenstvách. PD zdieľa epistemologické východiská s inými intervenčnými kvalitatívnymi metodologickými prístupmi ako je napríklad participatívny akčný výskum, v ktorých sa radikálne spochybňuje hranica medzi expertným a aktérskym vedením a podporuje sa vzájomná prepojenosť a participatívnosť sociálneho konania a výskumu. PD využíva miestne a členom a členkám spoločenstva vlastné znalosti a zdroje, ktorých identifikácia a mobilizácia umožňuje dosiahnuť požadovanú sociálnu zmenu bez využitia zvonka nastolených znalostí a dodatočných externých zdrojov.

Kľúčové slová: pozitívna deviácia, sociálna zmena, sociálne vylúčenie, vzdelanie, rasizmus

Kvalitatívny výskum v kontexte rómskych osád

Tomáš Hrustič

*Ústav etnológie SAV,
tomhrustic@gmail.com*

Cieľom diskusného príspevku bude zhodnotiť možnosti dlhodobého kvalitatívneho výskumu v prostredí rómskych osád na Slovensku, zreflektovať viacero výskumných metód v tomto prostredí. Autor má bohaté skúsenosti s výskumom v tomto prostredí od krátkodobých kvantitatívnych zberov dát v rómskych osadách až po dlhodobý stacionárny výskum v trvaní takmer jedného roka. Zároveň sa v diskusnom príspevku pokúsim o načrtnutie perspektív na sociálnu zmenu v prostredí vylúčených rómskych osád na Slovensku a možnosti kvalitatívneho výskumu sociálnej zmeny.

Kľúčové slová: stacionárny kvalitatívny výskum, rómske osady

Skúmanie sociálnych problémov v rómskych komunitách

Elena Gallová Kriglerová

*Centrum pre výskum etnicity a kultúry
kriglerova@cvek.sk*

Výskumu v rómskych komunitách sa venujem od roku 2001 a za toto obdobie som sa zúčastnila množstva výskumov, ktoré si kládli za cieľ identifikovať problémy Rómov žijúcich na Slovensku v súvislosti s ich sociálno-ekonomickou situáciou, ale aj občianskou a politickou participáciou, prípadne boli zamerané na interetnické vzťahy. Všetky tieto výskumy sa potýkali s problémami identifikácie cieľovej skupiny (etnokultúrna resp. sociálno-ekonomická identifikácia), ale aj s praktickou realizovateľnosťou navrhutej metodológie. Vo svojom príspevku by som sa chcela zamerať na identifikáciu základných bariér realizácie výskumov v odlišnom etnokultúrnom prostredí, etiku takýchto výskumov a základné bariéry, ktoré pred výskumníkmi stoja. Budem sa snažiť porovnať, akým výzvam čelia pri realizácii kvalitatívnych a kvantitatívnych výskumov a poukázať na to, že istý typ kvalitatívneho prístupu v metodológii je nevyhnutné uplatňovať aj pri kvantitatívnych výskumoch.

Kľúčové slová: rómske komunity, pasce skúmania, metodologické problémy, etnicita, diverzita

Rómsky jazyk vo vzdelávaní – postoje škôl

Tina Gažovičová

Ústav verejnej politiky a ekonómie FSEV UK
tina.gazovicova@gmail.com

V odbornej literatúre aj v národných a medzinárodných strategických dokumentoch sa uvádza veľa argumentov pre podporu vzdelávania detí v ich materinskom jazyku. Napriek tomu, že podľa odhadov až 18% detí navštevujúcich základné školy na Slovensku má rómsku národnosť (a časť z nich doma hovorí rómsky), nie je na Slovensku jediná škola s vyučovacím jazykom rómskym či s predmetom rómsky jazyk. V príspevku budem prezentovať predbežné výsledky z kvalitatívneho výskumu Centra pre výskum etnicity a kultúry „Opatrenia na zlepšenie vzdelávania rómskych detí – sú naozaj inkluzívne?“ so zameraním na dôvody škôl, prečo rómsky jazyk zohráva tak marginálnu úlohu vo vzdelávacom systéme a akú úlohu školy prisudzujú potenciálu rómskeho jazyka ako nástroja inklúzie (Grant pre doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov Univerzity Komenského č. UK/428/2011 „Jazykové politiky vo vzdelávaní detí z minoritných rodín“).

Kľúčové slová: rómsky jazyk, vzdelávanie, inklúzia, jazykové politiky

Pozvané sympóziium 2

Meziskupinový kontakt v stredoevropských zemích

Vedúca sympózia: **Martina Hřebíčková**

Sympóziium Meziskupinový kontakt v stredoevropských zemích predstaví tri príspevky, ktoré vznikli v rámci výskumných projektů řešených v Psychologickém ústavu AV ČR, v.v.i. a na Katedře politologie a filozofie FF UJEP. První dvě prezentace jsou věnovány použití jazyka v meziskupinovém kontaktu. Alicja Ewa Leix se zabývá specifikou česko-polské komunikace z pohledu Čechů i Poláků, Sylvie Kouřilová a Magda Petrjánošová se zaměřily na vzájemnou komunikaci Čechů a Rakušanů. V obou prezentacích autorky propojují kvalitativní a kvantitativní metodologii. Lukáš Novotný pak představí výsledky kvalitativního výzkumu historického vědomí mezi obyvateli českého a bavorského pohraničí.

My jim rozumíme, oni nám ne – specifika česko-polské komunikace očima Čechů a Poláků

Alicja Ewa Leix
Psychologický ústav AV ČR
AlicjaLeix@gmail.com

Článek je věnován jazyku v kontaktech mezi Čechy a Poláky, a to jak ve smyslu konkrétní řeči použité v rámci komunikace, tak i situací, kdy téma komunikace je jazyk samotný. Autorka pracuje s volnými výpověďmi respondentů z obou zemí, získanými v rámci výzkumného projektu AV ČR Meziskupinové postoje a meziskupinový kontakt v pěti středoevropských zemích, a analyzuje je jak kvalitativně, tak kvantitativně. Výsledky provedených analýz ukazují mj. na silné povědomí o společném, slovanském kulturním základu, které ovlivňuje značnou část respondentů z obou zemí. Na druhou stranu jak Češi, tak Poláci mají své vlastní názory na rodný jazyk sousedů a na jejich jazykové schopnosti vůbec. V závěru autorka nabízí vysvětlení důvodů některých rozdílů v širším, kulturně-lingvistickém kontextu (Meziskupinové postoje a kontakt v pěti středoevropských zemích, P407/10/2394).

Klíčové slová: čeština, polština, angličtina, slovanské jazyky, česko-polské pohraničí

Ako spolu komunikujú Česi a Rakúšania: použitie jazyka toho druhého v medziskupinovom kontakte

Sylvie Kouřilová, Magda Petrjánošová
Psychologický ústav AV ČR, v.v.i.
Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV
kourilova@psu.cas.cz

Respondenti z Rakouska (N = 146) a České republiky (N = 165) žijící v pohraničním regionu mezi oběma zeměmi písemně zaznamenali svoje zkušenosti s příslušníky sousedního národa. Dvě kódující provádějící obsahovou analýzu volných výpovědí identifikovaly 36 kategorií charakterizujících průběh meziskupinových kontaktů. Příspěvek se zaměřuje na 4 kategorie týkající se jazyka a to jednak jako prostředku dorozumívání během kontaktu a jednak jako obecné kategorie používané k charakterizování meziskupinových vztahů. Zvláštní pozornost je věnována souvislostem mezi jazykem a hodnocením kontaktní situace, interakčních partnerů i sousedni-

ho národa jako celku. Príspevok je metodologickým experimentom kombinujúcim 1) štatistickú analýzu súvislostí medzi kategóriami kódovanými rigorózne na základe výskytu resp. nevýskytu každej jednej kategórie v každej voľnej výpovedi; a 2) tematickú a bazálnu kritickú diskurzívnu analýzu tých istých výpovedí, pri ktorej výskumníčka na takéto kódovanie vedome rezignovala a postupovala intuitívnejšie a menej exaktne. (Meziskupinové postoje a kontakt v päti stredoevropských zemích, P407/10/2394).

Kľúčové slová: meziskupinový kontakt, jazyk, Česi, Rakúšania, tematická analýza

Česko-německá historie v hodnocení obyvatel pohraničí – výsledky kvalitativního šetření

Lukáš Novotný

*Katedra politologie a filozofie FF UJEP v Ústí nad Labem
novotny.l@centrum.cz*

Príspevok seznámí s poznatky kvalitativního šetření realizovaného v česko-bavorském pohraničí, který realizoval společný česko-německý tým pracovníků Sociologického ústavu AV ČR a Univerzity Ludwiga Maxmiliania v Mnichově. Tento česko-německý projekt byl orientován na výzkum historického vědomí mezi obyvateli českého a bavorského pohraničí, přičemž zkoumaný region byl vymezen českou a bavorskou částí euroregionu Egrensis. Cílem bude jednak vyložit metodiku samotného výzkumu a zaměřit se na recepci historie, která má však velmi blízko k přítomnosti, a její specifické recepční vzorce pro Čechy a Němce. Projekt vyšel z teoretického rámce kolektivní paměti Maurice Halbwachse a z dalších stěžejních autorů, především sociologů, zkoumajících historickou recepci. Pro samotnou realizaci kvalitativního šetření byla na obou stranách hranice zvolena metoda řízených rozhovorů s příručkou tazatele, ovšem v řadě případů byl tento typ rozhovoru veden jako polořízený (polostrukturovaný), protože se strukturace jevila zejména v případě starších respondentů jako nereálná. Závěry empirického šetření z let 2005 a 2006 poukazují na to, že mezi Čechy a Němci v pohraničí přetrvává několik odlišných pohledů na vzájemnou historii, především co se odsunu německého obyvatelstva z československého pohraničí týče, ovšem tyto odlišnosti nezakládají půdu pro negativní vnímání souseda. Naopak oba národy staví na tzv. nekonfliktní historii, zejména na té spojenou s obchodními a kulturními vazbami. (VolkswagenStiftung, Sociologický ústav AV ČR)

Kľúčové slová: historické vědomí, pohraničí, česko-německé vztahy, euroregion, sebedefinice, druhá světová válka, odsun Němců

Pozvané sympóziu 3

Koľko improvizácie znesie kvalitatívny výskum

Vedúci sympózia: **Gabriel Bianchi**

Sympóziu dáva nahliadnuť do „kuchyne“ troch výskumníkov, ktorí už takmer dve desaťročia spolupracujú v tíme a za tú dobu zrealizovali množstvo (nielen) kvalitatívnych výskumných projektov. Pritom viackrát postupovali neprešliapanými cestami – prinajmenšom v domácom prostredí. Medzinárodné inšpirácie a kooperácie pri tom zohrali neraz rozhodujúcu rolu. Takmer všetky realizácie boli poznačené nevyhnutnosťou improvizovať – pokiaľ sa projekty mali úspešne dotiahnuť do konca. Improvizáciou však v tomto prípade nie je iba rýchle a kreatívne riešenie „technických“ problémov pri výskume, ale aj rozhodovanie sa o zásadných hodnotových aspektoch výskumu. Viaceré projekty títo autori realizovali aj individuálne a tak sympóziu umožní nahliadnuť do veľkej diverzity ich skúseností.

Aké rozhodovania sú za voľbou výskumného dizajnu, identifikáciou participantov či analýzou textov? (Žáner príspevku: longitudinálna sved'

Gabriel Bianchi

Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV
bianchi@savba.sk

Príspevok sa venuje reflexii takmer 20-ročnej výskumnej kariéry z „makroperspektívy“ – od vlastného epistemologického emancipovania sa až po písanie posudkov na tzv. kvalitatívne výskumné práce. Systematická výskumná činnosť neznamená ešte, že všetky procedúry musia prebiehať systematicky. Subjektívnosť (niekedy) v rozhodujúcej miere poznačuje už samotnú tému výskumu, výskumný dizajn býva neraz výsledkom „oportunistických“ kompromisov, úspech pri získavaní participantov môže byť výsledkom náhodného stretnutia či nápadu a analýza a interpretácia sú vždy viac či menej nekompletné a tendenčné. Ako sa s tým výskumník vyrovnáva? Aké prevencie (primárne, sekundárne, terciárne) môže robiť?

Kľúčové slová: kvalitatívny a kvantitatívny výskum, zodpovednosť, svedomie, improvizácia

Ako sa starostlivo navrhnuté metodologické postupy modifikujú priamo v teréne: kontinuum medzi rigidnosťou a chaosom alebo dá sa všetko vopred predvídať?

Miroslav Popper

*Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV
popper@savba.sk*

Príspevok pojednáva o neplánovaných zmenách, ktorým môžu čeliť výskumníci priamo v teréne pri realizácii kvalitatívnych výskumov. Vychádza z dlhoročnej praxe v oblasti administrovania individuálnych interview a fókusových skupín a nastoľuje otázky, aká je únosná miera improvizácie pri zbere výskumných dát. Konkrétne sa zameriava na zmeny, ktoré je nutné uskutočniť v dôsledku: (a) časového tlaku (respondent nemá dostatok času), (b) jazykovej bariéry (respondent neovláda slovenský jazyk), (c) zrozumiteľnosti otázok (respondentovi sa zdajú byť príliš zložité alebo všeobecné), (d) podmienok prostredia (problém dostupnosti vytipovaných participantov, resp. realizácie rozhovoru na nerušenom mieste), (e) doplnenia výskumnej vzorky (výskyt iných kľúčových informátorov), (f) nedodržiavania pôvodných inštrukcií (participanti majú problém s hraním rol), (g) neskúsenosti anketárov so zberom kvalitatívnych dát (problém rozvíjania hlavných tém). Príspevok sa tiež zaoberá relatívne tenkou hranicou medzi kvalitatívnym a kvantitatívnym výskumom (napríklad v prípade ústne administrovaných dotazníkov).

Kľúčové slová: kvalitatívny výskum, improvizácia, zmena

Terénny prieskum ako politikum – prípadová štúdia o vzdelávacích potrebách rómskych žiakov

Ivan Lukšík

*Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV
ivan.luksik@fedu.uniba.sk*

V rámci študentského výskumného projektu sme so študentmi sociálnej pedagogiky PdF UK pripravili prieskum o vzdelávacích potrebách rómskych detí. V rámci štúdia sociálnych súvislostí danej problematiky sa nám vynorilo viacero otázok, napr. postoje učiteľov k vzdelávaniu rómskych žiakov, záškoláctvo rómskych žiakov, nezamestnanosť, zlá bytová situácia Rómov a pod. V teréne sa štandardná kvantifikovateľná prieskumná anketa, na podnet účastníkov

a účastníčok výskumu a na základe našej potreby pochopiť a riešiť problém, zmenila na rozprávanie o týchto širších témach a stala sa aj politickou akciou namierenou proti segregáčnym aktivitám, s ktorými sme sa stretli v teréne. V príspevku diskutujeme, aké sú hranice medzi objektívnym skúmaním a politickou angažovanosťou výskumníkov a výskumníčok, ad hoc rozhodovanie medzi kvantitou a kvalitou, resp. čo kedy za čo obetovať.

Kľúčové slová: rómske deti, vzdelávanie, angažovaný výskum

Pozvané sympóziu 4

Kvalitatívny výskum ako cesta ku zmene: aplikácie v pedagogickom kontexte

Vedúci sympózia: Radomír Masaryk

Sympóziu sa zameriava na možnosti, akými môže aplikovaný kvalitatívny výskum prispieť ku zmenám v kontexte školského prostredia. V prvom príspevku prezentujeme medzinárodný komparatívny výskum v oblasti vyučovania psychológie na stredných školách, ktorý sa rôznymi metódami snažil porovnať kurzy psychológie v rôznych krajinách. V ďalších dvoch príspevkoch sa venujeme otázke overovania dosahu počítačových technológií v školskom prostredí. V záverečnom príspevku sa budeme venovať otázkam možnosti, výhod a limitov takéhoto typu výskumov z pozície zadávateľa a budeme sa snažiť reflektovať tému dosahovania zmeny aj z druhej strany. Diskusiu budeme zameriavať predovšetkým na otázku, akú zmenu aktuálnej praxe mohli predstavené výskumy vyvolať. Pokúsime sa súčasne reflektovať aj pozíciu a mieru angažovania výskumníkov a výskumníčok – a na druhej strane zadávateľov výskumov – v projektoch tohto typu.

Komparatívnym výskumom ku skvalitňovaniu učiteľstva psychológie

Lenka Sokolová, Katarína Cabanová
Ústav psychologických a logopedických štúdií,
Pedagogická fakulta UK,
sokolova24@gmail.com

Cieľom medzinárodného komparatívneho výskumu je získať dáta o vyučovaní psychológie v pre-univerzitnom vzdelávaní, ktoré majú potenciál stať sa východiskom pre zmenu v kurikulu a v prí-

prave učiteľov a učiteľiek psychológie na národnej aj európskej úrovni. V prvej fáze sme na základe údajov z dotazníkov a kvalitatívnej a kvantitatívnej obsahovej analýzy kurikulárnych dokumentov vytvorili databázu 18 pre-univerzitných kurzov psychológie v 9 krajinách. V druhej fáze sme z dát z interview a fókusovej skupiny od 15 respondentov z 8 krajín metódou otvoreného kódovania formulovali základné kategórie potrieb v oblasti vzdelávania učiteľov a učiteľiek psychológie. V tretej fáze nazvanej „Prečo študovať psychológiu?“ analyzujeme údaje získané z online dotazníkov a fókusových skupín zamerané na motiváciu k štúdiu a vnímaný prínos štúdia psychológie pre stredoškóľakov. Z predbežných výsledkov slovenskej a britskej vzorky (dotazník N=250, fókusové skupiny N=33) vyplýva, že významnou kategóriou vnímaného prínosu a motivácie k štúdiu psychológie je sebaopoznanie a rozvoj interpersonálnych kompetencií. V príspevku predstavíme základné výsledky pilotnej štúdie a skúsenosti s disemináciou týchto zistení smerom k vedeniu škôl, inštitúciám štátnej správy a európskym entitám.

Kľúčové slová: vyučovanie psychológie, príprava učiteľov, obsahová analýza, interview, fókusové skupiny

Ako overovať dosah technológií v triedach?

Radomír Masaryk

*Ústav psychologických a logopedických štúdií
Pedagogická fakulta UK,
dzimejl@gmail.com*

Príspevok nastoľuje niektoré otázky využitia kvalitatívneho výskumu v pedagogickom prostredí, konkrétne s cieľom overiť dosah používania technológií vo vyučovacom procese. Predstavuje dizajn a výsledky výskumu mapujúceho dosah vzdelávacieho obsahu Planéta vedomostí, ktorý bol realizovaný v teréne na vybranej vzorke 15 škôl s využitím metód osobných rozhovorov a pozorovania, a následne dotazníkovou metódou na takmer celej populácii učiteľiek a učiteľov zapojených do projektu (294 respondentov). Snaží sa súčasne analyzovať mediálnu diskusiu, ktorá vznikla v súvislosti s projektom Planéta vedomostí. Kladie otázky o možnostiach výskumníkov obhajovať svoje výskumné projekty v mediálnom diskurze – a reflektovať pozíciu a mieru angažovania výskumníkov a výskumníčkou v rámci takejto mediálnej diskusie.

Kľúčové slová: technológie, vyučovanie, mediálny diskurz

Hodnotenie projektu Notebook pre každého žiaka

**Gabriela Kvasničková, Lenka Sokolová,
Kristína Kačaljaková, Radomír Masaryk**
*Ústav psychologických a logopedických štúdií,
Pedagogická fakulta UK
kvasnickova.g@gmail.com*

Príspevok predstavuje výskumný projekt zameraný na hodnotenie experimentu „Notebook pre každého žiaka“, od šk. roku 2007/2008 až po šk. rok 2009/2010. Experiment využíval koncept vzdelávacieho prostredia bohatého na technológie pre individuálne vyučovanie; každý žiak v experimentálnej triede napríklad pracoval s vlastným notebookom. Okrem kvantitatívnych dát (Dotazník školského sebahodnotenia dieťaťa; Test kognitívnych schopností; vlastný dotazník) sme využili aj kvalitatívne metódy: individuálne rozhovory so žiakmi a učiteľmi, fókusové skupiny s učiteľmi, a pozorovanie in situ. V roku 2009 tvorilo vzorku 93 žiakov (2 experimentálne + 3 kontrolné triedy); 36 rodičov a 11 učiteľov. V roku 2010 to bolo 71 žiakov (2+2 triedy); 35 rodičov, 13 učiteľov. Príspevok predstavuje výsledky kvantitatívnej časti projektu (zvýšenie obľuby predmetov aj miery motivácie v jednej z tried ako aj významný nárast v niektorých dimenziách kognitívneho testu v jednej z tried) a snaží sa ich porovnať so získanými kvalitatívnymi dátami v snahe tieto dáta interpretovať, navrhnúť vysvetlenia a potenciálne smerovanie ďalšieho výskumu. Príspevok kladie metodologické otázky súvisiace s možnosťami realizácie experimentov tohto typu, hlavne s ohľadom na špecifické prekážky pri realizácii výskumu v školskom prostredí.

Kľúčové slová: technológie, vyučovanie, experiment v školskom prostredí

Kvalitatívny výskum z pohľadu zadávateľa: možnosti, výhody a limity

Roman Baranovič
*Ústav informácií a prognóz školstva
uips@uips.sk*

Školstvo je oblasť, ktoré prechádza množstvom zmien. Len málokedy sa nám darí skúmať, aké dopady majú tieto zmeny. Jedným z rozmerov spätnej väzby na projekty, ktorými sa snažíme skúmať vplyv a dosah zmien v školstve je aj kvalitatívny výskum. Na rozdiel od spracovania štatistík alebo kvantitatívneho výskumu takáto metóda umožňuje získať hlbšiu spätnú väzbu. Vo svojom príspevku

chcem predstaviť naše skúsenosti, ktoré sme získali s kvalitatívnym výskumom vo viacerých projektoch na základných a stredných školách. Predovšetkým sa zameriam na dva projekty. Výskumy dosahov projektu Notebook pre každého žiaka na dvoch školách v rokoch 2009 a 2010 využívali okrem testov a dotazníkov metódu individuálnych rozhovorov a fókusových skupín, s cieľom preskúmať praktický dosah zavedenia tejto technológie do škôl. V druhom projekte vnímania projektu Planéta vedomostí z roku 2011 boli využité individuálne rozhovory so žiakmi a učiteľmi a pozorovanie v triedach; snažili sme sa zistiť, ako sa na školách pracuje s týmto vzdelávacím obsahom a ako ho vnímajú učители aj žiaci, nad rámec klasických dotazníkových dát. V oboch príkladoch slúžili výsledky výskumov ako spätná väzba pri realizácii ďalších strategických rozhodnutí. Príspevok je reflexiou skúseností z pozície zadávateľa kvalitatívnych výskumov.

Kľúčové slová: školstvo, zmeny, kvalitatívny výskum, zadržavateľa

Pozvané sympóziium 5

Diverzita školskej kultúry vo výskumných perspektívach

Vedúci sympózia: Ondrej Kaščák

V ostatnom desaťročí sa konštrukty ako „kultúra školy“ či „školská kultúra“ stali súčasťou mainstreamového pedagogického diskurzu a boli produktívne uchopené rôznorodými pedagogickými diskurzmi a teóriami a diverznými výskumnými prístupmi. Táto mainstreamová absorpcia však zákonite viedla k rozvoľneniu konceptu školskej kultúry, k strate jeho pôvodných teoretických a metodologických väzieb, čo následne umožnilo jeho ideologizáciu a všemožnú školskopolitickú využiteľnosť. Sympóziium má prispieť k rehabilitácii zmysluplného a diferencovaného používania tohto konštruktu, diskutovať jeho potenciály, no zároveň aj slabé miesta. Cieľom je, aby sa diverzita vo vzťahu ku školskej kultúre nechápala ako zámienka všeobšiahlosti.

Koncept kultúry v škole – Ideologické a metodologické afinity

Ondrej Kaščák

*Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV –
– Centrum pedagogického výskumu SAV
ondrej.kascak@savba.sk*

Príspevok rekonštruje prienik pojmu kultúra do pedagogiky a skúmania školy. Tento prienik bol sprevádzaný špecifickou metodologickou angažovanosťou spätou s jasne profilovanou líniou (aj ideologickou) sociálnovedného skúmania. V priebehu ostatných 20 rokov sa však koncept kultúry v škole zdifúznal a diverzifikoval a odpútal sa od pôvodných ideových a metodologických väzieb. Stal sa napr. prostriedkom kvantitatívneho vyhodnocovania kvality školy ako prostriedku neoliberalnej školskej správy. Tým sa pôvodne nenormatívne ladený pojem kultúry dostal pod vplyv školsky normatívnych konceptov, čo následne viedlo k reformulácii pojmu „kultúra“ v škole. Príspevok tak pracuje s komparatívnou sémantickou analýzou. (VEGA 1/0224/11 „Archeológia neoliberalnej gubernamentaloty v súčasnej školskej politike a v teórii vzdelávania“, VEGA 1/0091/12 „Kultúra performativity a akontability v súčasných vlnách vzdelávacích reforiem“).

Kľúčové slová: kultúra, školská etnografia, kvalita školy, kvalita-tívny výskum, neoliberalizmus

Kultúra testovania v regulácii škôl a školských systémov

Branislav Pupala

*Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV –
– Centrum pedagogického výskumu SAV
branislav.pupala@savba.sk*

Pod vplyvom kultúry akontability zasahujúcej fungovanie škôl silnie súťaživý étos vzdelávacích systémov dovolávajúci sa konceptu kvality školy. Kvalita školy sa súčasne zakladá na odpočtovaní výkonov školy, ktoré sa opiera najmä o výkony v celoplošných testovaniach a teda v zovšeobecňovaní testových výkonov ako ukazovateľov kvality. Rozmach testovej kultúry však špecifickým spôsobom mení školy, učiteľov, ako i samotných žiakov a mení vzťahové štruktúry medzi týmito subjektmi. Sledovanie dopadových zmien upozorňuje na riziká kultúry testovania, ktoré oslabujú vzdelávaciu misiu školy. Príspevok bude syntetizovať niektoré empirické štúdie

týchto dopadových dôsledkov z krajín, kde má testová kultúra dlhodobú tradíciu (VEGA 1/0224/11 „Archeológia neoliberalnej governmentality v súčasnej školskej politike a v teórii vzdelávania“, VEGA 1/0091/12 „Kultúra performativity a akontability v súčasných vlnách vzdelávacích reforiem“).

Kľúčové slová: kultúra testovania, akontabilita školy, kvalita školy

Problém singularity v kontexte kultúry školy a mimo nej

Ivan Lukšík, Miroslava Lemešová

*Pedagogická fakulta UK
ivan.luksik@fedu.uniba.sk*

S pojmom singularita sa môžeme stretnúť v rôznych vedných disciplínach. Tento pojem sa využíva v prírodných vedách, v matematike, fyzike, meteorológii a kozmológii, sporadicky sa s ním stretávame aj v sociálnych vedách. Všeobecne singularitou označujeme výnimočnosť a jedinečnosť niečoho, či niekoho. Môžeme tiež hovoriť o singularizačnej situácii, ktorá má jedinečnú, singulárnu povahu a v ktorej prestávajú platiť všetky známe zákonitosti a pravidlá strácajú zmysel. V príspevku prezentujeme výsledky sekundárnej analýzy údajov a výpovedí z kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu kultúry základných škôl na Slovensku, v ktorej sme sa zamerali na znaky a možnosti singularity aktérov – žiakov a prostredia. Späť tiež kriticky reflektujeme svoju metodológiu, ktorá v duchu kultúrnych očakávaní vytesňovala singularitu. Pri analýze sa opierame najmä o Harrého koncept singulárneho self, podľa ktorého to nie je nejaká entita, ale je to istá pozícia, z ktorej osoba vidí svet a z ktorej koná. Otáznym sa stáva problém zachovania jedinečnosti v kontexte mnohých podobností a vzťahov s inými ľuďmi, a to najmä v kontexte školských pravidiel, zákazov, príkazov a tendencií školy viesť aktérov a aktérky svojho života ku konformizmu. V príspevku sa tiež zaoberáme priestormi mimo školy, v ktorých dochádza k istej reparácii singularity, pričom ide najmä o zariadenia pracujúce s deťmi a mladými ľuďmi, ktorí sa z rôznych dôvodov vyhýbajú či aktívne nevyhľadávajú štandardné formy inštitucionalizovanej pomoci a starostlivosti. (grant VEGA, č. 1/0445/11 „Sociálne mikrokultúry detí v ťažkých životných situáciách“)

Kľúčové slová: singularita, kultúra školy

Pozvané sympóziu 6

Význam, prínos a limity kvalitatívnych metód v rodovom/feministickom výskume

Vedúca sympózia: Zuzana Kiczková

Sympóziu bude zamerané na metodologické otázky uplatňovania kvalitatívnych metód v rodovom/feministickom výskume, a to na základe reflexie účastníčok s realizáciou vlastných výskumov. Ťažisko diskusie budú tvoriť otázky týkajúce sa skôr toho, ako výskum robiť (jeho predpokladov ako aj konkrétnych krokov realizácie), než na tom, čo sa dosiahlo. Diskutované budú prítom rozličné metodologické nástroje, uplatňované vo feministickom/rodovom výskume (orálna história, kritická analýza rámcov, hlbkové rozhovory) ako aj niektoré konceptuálne otázky späté s feministickým výskumom. Pozornosť bude venovaná aj konceptu situovanosti vo feministickom výskume a spôsobom, ako tento koncept funguje v konkrétnych výskumoch účastníčok sympózia.

Rod ako analytická kategória: o rodovom a feministickom výskume

Mariana Szapuová

*Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK
szapuova@fphil.uniba.sk*

Príspevok bude zameraný na otázky týkajúce sa uplatnenia kategórie rodu ako analytického nástroja v sociálnom výskume. Mojm cieľom bude vyjasnenie niektorých konceptuálnych otázok spojených s termínmi feministický a rodový výskum, ako aj s termínmi rodovo slepý a rodovo citlivý výskum. Pokúsim sa o rozvinutie argumentu v prospech tézy, podľa ktorej ukotvenie výskumu vo feministickej teórii a angažovanosť v prospech feministicky motivovaných cieľov možno považovať za dôležité dištinkívne znaky feministického výskumu.

Kľúčové slová: rodový výskum, situovanosť, pozicionalita

Kritická analýza rámcov pre politiky rodovej rovnosti – jej možnosti a limity

Zuzana Očenášová

Ústav verejnej politiky a ekonómie FSEV UK

zuzana.ocenasova@gmail.com

Kritická analýza rámcov je metóda navrhnutá Verloa a Lombardo (2007), ktorá bola ďalej rozpracovaná a aplikovaná medzinárodným výskumným tímom v rámci projektu QUING – Quality of Gender + Equality Policies. Verloo (2007) definuje rámce ako organizačné princípy, ktoré transformujú fragmentárne a náhodné informácie do zmysluplného a štruktúrovaného problému, ktorý implicitne zahŕňa aj jeho riešenie. Kritická analýza rámcov patrí ku konštruktivistickým metódam inšpirovaným diskurzívnou analýzou a hlási sa ku konštruktivistickému chápaniu verejnej politiky. Je nástrojom na analyzovanie súťažiacich koncepcií rodovej rovnosti v politickom diskurze, keďže rámce sú konštruované prostredníctvom diskurzívnych vyjednávání v rámci politickej komunity v danom čase a kontexte. Ukazujú, akým spôsobom je rodová rovnosť konceptualizovaná a kde sú situované problémy rodovej rovnosti a ich riešenia. Kritická analýza rámcov je vhodná na skúmanie rodových diskurzov a konceptualizácie rodových politík a ich vzájomnú komparáciu. Zároveň sa však pri jej využití naráža na limity spôsobené statickosťou metódy a malým priestorom, ktorý je venovaný kontextu vzniku politík.

Kľúčové slová: rodová rovnosť, kritická analýza rámcov, konceptualizácia verejných politík

Orálna história v rodovom výskume

Zuzana Kiczková

Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK

zuzana.kiczkova@fphil.uniba.sk

K hlavným metódam v rodovom výskume patrí realizovanie rozhovorov, resp. výskum vychádzajúci z rozhovorov. Predmetom záujmu bude zodpovedať na niekoľko zásadných otázok. Z čoho OH v rodovom výskume vychádza? Čo sa ňou posilňuje a aké má historické korene? Aké má vnútorné členenie? Prečo je v súčasnosti OH atraktívna v rodovom výskume a aké sú dôvody jej realizácie? Od čoho sa zásadne dištancuje? Na akých metodologických východiskách stavia? Z ktorých feministických konceptov a teórií vychádza a čím sa od nich (napr. feministickej etnografie) odlišuje? Aké metodologické problémy sa v rámci nej tematizujú? Aké otázky

a kritické výhrady sa voči nej formulujú? Aké požiadavky sa kladú na výskumníka/ výskumníčku? Aké očakávanie sa dávajú do súvislosti s narátorom/narátorkou?

Kľúčové slová: orálna história, rodový výskum

Koncept prežívajúceho tela v kontexte kvalitatívneho výskumu

Adriana Jesenková

Katedra aplikovanej etiky, FF UPJŠ

adriana.jesenkova@gmail.com

Koncept prežívajúceho tela čerpajúci z existencialistickej a fenomenologickej filozofickej tradície, sa objavil v kontexte feministického myslenia v 70. a rozšíril sa v 90. rokoch minulého storočia. I. M. Youngová, významná sociálna, politická a feministická teoretička, považuje koncept prežívajúceho tela nielen za zmysluplný a flexibilnejší v porovnaní s kategóriami pohlavia a rodu pre teoretické úvahy o sociálne utváraní skúsenosti žien a mužov, ale aj pre vyjadrenie individuálnej ľudskej skúsenosti so svojou situovanosťou v rámci sociálnych štruktúr. Príspevok sa zaoberá otázkou, aké sú jeho možnosti ako metodologického a analytického nástroja v kontexte rodovej analýzy a kvalitatívneho skúmania. Pri interpretácii výpovedí učiteliek a učiteľov zachytených v individuálnych a skupinových rozhovoroch uskutočnených v rámci výskumného projektu CREdu: Rodová rovnosť v prostredí stredných odborných škôl na Slovensku sa sústreďujeme na identifikáciu a porozumenie potenciálu a dôsledkov použitia uvedeného konceptu s dôrazom na stratégie zmeny, vyrovnávania sa, odporu alebo tvorby alternatív vo vzťahu k rodovo určeným sociálnym štruktúram. (VEGA 1/0710/11 „Maskulinity a femininity vo feminizovaných odboroch“)

Kľúčové slová: za/prežívajúce telo, kvalitatívny výskum, rodová analýza

Workshop 1

Z psychologie do marketingu a zase zpátky: výzkumné techniky jako spojnice disciplín

Iva Poláčková Šolcová, Peter Tavel

Univerzita Palackého, Olomouc

ywa@email.cz

V marketingových studiích se v rámci kvalitativních šetření hojně využívají techniky přenesené z psychologie: asi nejčastěji asociční a projektivní techniky a na nich založené analogie, personifikace, metafory, metamorfózy, fyziognomické testy a další. V obou disciplínách tyto techniky slouží ke zjišťování implicitních postojů respondentů či klientů, které mají potenciál ovlivňovat jejich jednání. V tomto workshopu připomeneme některé z těchto technik, se kterými marketing běžně pracuje, a nastíníme opomínanou možnost jejich využití v psychologickém kvalitativním výzkumu, ať už v rámci individuálních hloubkových rozhovorů či ohniskových skupin. (Projekt OP VK „Sociální determinanty zdraví u sociálně a zdravotně znevýhodněných a jiných skupin populace“. Reg. č. CZ.1.07/2.3.00/20.0063).

Klíčové slová: techniky kvalitativního výzkumu, analogie, personifikace, metamorfóza

Workshop 2

Doing Different Kinds of Analysis

Marcia Worrell, Wendy Stainton Rogers

Department of Psychology, Roehampton University, UK

m.worrell@roehampton.ac.uk

The interactive workshop deals with the following questions: What is qualitative research? What methods of data collection and analytic approaches are used? How does the data collection work? The following different analytic approaches will be explained and compared: thematic analysis, Grounded Theory, conversational analysis, discourse analysis, phenomenological analysis, narrative approach and the Q-methodology.

Klíčové slová: qualitative research, data collection, data analysis



Časť 2

Ústne príspevky

Sekcia 1

Narativita a kognitívne procesy

Model ľudskej naratívnej inteligencie

Vladimír Chrz, Ivo Čermák, David Hiles, Tomáš Urbánek
Psychologický ústav AV ČR, v.v.i.
chrz@praha.psu.cas.cz

Naratívna inteligencia je kompetencia ľudskej mysli umožňujúca dávať význam skúsenosti (sebe vo svete) naratívne prostredky. Ide o chápanie či konštrukciu toho „oč beží“, a to ako v aktuálnej situácii, tak tiež v celku života. Potreba uchopiť naratívnu inteligenciu v jej komplexnosti vedie k konštrukcii vícerozmerného modelu, ktorý je rôznorodý z hľadiska teoretických východísk. Model sestáva z siedmi modúl, ktoré zachycujú rôzne roviny či aspekty naratívnej inteligencie: 1) ztélensný modúl, 2) intencionálny modúl, 3) diskursívny modúl, 4) modúl praktík, 5) kultúrny modúl, 6) imaginatívny modúl, 7) Aiolský modúl. Každý z týchto modúl poukazuje na iný teoretický a metodologický kontext. Je pojednané o možnostiach integrácie týchto teoretických a metodologických rámcov pri rešpektovaní ich rôznosti a špecifity. (grant GAČR P407/12/2432 „Komplexita ako výraz psychického života jedinca“)

Kľúčové slová: model, naratívna inteligencia, modúl, integrácia

Ľudovo-psychologické modely v jednej bosniánskej naratívnej poéme

Andrej Mentel
Ústav sociálnej antropológie FSEV UK
andrej.mentel@gmail.com

Cieľom štúdie je ukázať, ako možno analyzovať kultúrne modely psychiky. V bosniánskej ľudovej naratívnej poéme „Pohrebisko svadobčanov na Morinách“ identifikujeme prvky ľudovo-psychologického usudzovania a usporadúvame ich tak, aby bolo zrejmé, či tvoria koherentný model. Anonymný rozprávač z Bosny a Hercegoviny 19. storočia uplatňuje na zdôvodňovanie správania postáv rôzne kategórie mentálnych stavov a procesov. Usporiadanie týchto prvkov zodpovedá modelu, ktorý navrhol Roy D'Andrade. Na druhej strane, na pochopenie niektorých častí príbehu je potrebné, aby príjemca dokázal pracovať až s 5. stupňom intencionality, čo je

úroveň porovnatelná s tou, ktorú využívajú aj čitateľsky náročné literárne texty.

Kľúčové slová: kultúrne modely psychiky, ľudovo-psychologické usudzovanie, mentálne stavy a procesy

Které typy událostí umí lidé lépe časově zařadit?

Eva Literáková, Aleš Neusar
Katedra psychologie FF UK v Praze
e.literakova@gmail.com

Výlet do Vysokých Tater zní na první pohled významněji jako výlet k Rešovským vodopádům a mohli bychom očekávat, že bude i přesněji datován. První je však datován s roční chybou a druhý naprosto přesně. Může jít o náhodu. Nicméně lepším vysvětlením je, že se ve druhém případě jednalo o sdělení počátku těhotenství. V příspěvku se zabýváme vztahem mezi typem události z hlediska obsahu a přesností datace. Při kategorizaci událostí se neřídíme pouze popisem, ale také fenomenologickým hodnocením, analýzou rozhovorů, poznámkami od partnerů i kulturně sdílenými hodnotami, které události jsou významné. Vycházíme ze dvou výzkumných studií osobních událostí, které se zabývají staršími událostmi (2–5 let) a nedávnými událostmi (0,5–3 měsíce). Události včetně jejich popisu a data, kdy se udály, jsme získali od partnerů dotazovaných. Výsledky poukazují na zajímavé rozdíly u různých typů událostí, které jsou moderovány charakteristikami respondentů. (Grant MŠMT ČR MSM 0021622406 „Psychologické a sociální charakteristiky dětí, mládeže a rodiny: vývoj osobnosti v době proměn moderní společnosti“ a projektové účelové stipendium FF UK v Praze: „Datace autobiografických vzpomínek: vztah přesnosti datace a typu události“.)

Kľúčové slová: datace osobních událostí, prediktory přesnosti, typ události, paměť na data

Sekcia 2

Dialogické jednání

K filozofii a metodologii dialogického jednání

Stanislav Suda

KPE PF JU, stanislav.suda@seznam.cz

1. Důrazem na určité filozofické a metodologické aspekty vznikají různorodé modely osobnostní přípravy učitelů. Chceme poukázat na možné ukotvení dialogického jednání. 2. Kvalitativní sledování – experimentální výuka dialogického jednání, zúčastněného pozorování a analýza videozáznamů, opakované pokusy o písemné reflexe, nestrukturované rozhovory. 3. Výzkum ve své kvantitativní části vychází ze zpracování písemných sebereflexí více než 2 000 studentů učitelských oborů. V kvalitativní části sledujeme vývoj pomocí dlouhodobých studií u cca desítky pokročilých studentů. 4. Chceme ukázat na některé aspekty ovlivňující kultivaci (kvalitativní růst) sebereflexe u pokročilých studentů ve spojitosti s fenomenologickou filozofií (Fink, Patočka) a metodologií (Piaget, Vyskočilová). (GA ČR č. 406/06/1571 – doběhl, GA JU č. 037/2010/S – běží)

Klíčové slová: dialogické jednání s vnitřními partnery, sebereflexe, uvědomění, psychosomatika

Výzkum reflexí začátečníků dialogického jednání na PF JU v Českých Budějovicích

Milena Matějčková

KPE PF JU, milenamatej@seznam.cz

Na Pedagogické fakultě se studenti prvního ročního Učitelství pro 1. stupeň setkávají během prvního semestru s tzv. dialogickým jednáním. Dialogické jednání s vnitřním partnerem je jednou z experimentálních psychosomatických disciplín, kdy člověk za přítomnosti ostatních, v situaci tzv. veřejné samoty, hledá nebo navozuje vztah se sebou samým. Objevuje možnosti výrazu svého hlasu a těla, zapojuje celou svou bytost. Tento příspěvek se zaměřuje na zkoumání písemných reflexí a video záznamů začátečníků dialogického jednání získaných v průběhu čtyř let, a to zejména v souvislosti s růstem psychosomatické kondice. Zároveň se autorka pokouší hledat souvislosti mezi růstem kondice studentů a růstem její vlastní pedagogické kondice.

Klíčové slová: reflexe, dialogické jednání, psychosomatická kondice

Růst psychosomatické kondice – kazuistika učitele v praxi

Josef Nota

KPE PF JU, josefnota@seznam.cz

Příspěvek je zaměřen na potencionální rozvoj osobnosti učitele prostřednictvím disciplíny „dialogické jednání s vnitřním partnerem“. Disciplína má performační charakter a vychází z předpokladu, že pedagogika je podobně jako herectví jednáním. Jejím jádrem je jev známý z autopsie, že člověk si vytváří ve vnitřní konverzaci protipól – mluví sám se sebou – je dialogický. V disciplíně „dialogické jednání s vnitřním partnerem“ jde o nalézání těchto protipólů (vnitřních partnerů) o hledání autenticity vlastního jednání, kultivace vlastní sebereflexe a otevřenosti vůči vlastnímu prožívání. Příspěvek reflektuje formou pětileté kasuistiky diverzitu a vývoj kvalitativních dat ze studia této disciplíny u studentky učitelství, která je momentálně v pedagogické praxi. Předpokládáme, že získaná data ze studia „dialogického jednání“, tedy chronologicky seřazené písemné sebereflexe a videozáznamy, mohou mít určité etapy a vývoj. Z jejich charakteru můžeme do určité míry usuzovat o dosaženém stupni psychosomatické kondice – připravenosti a chuti k jednání v otevřené, nepřipravené situaci. (Vznik tohoto textu byl podpořen grantovou agenturou JU, číslo žádosti 037/2010/S.)

Klíčové slová: dialogické jednání s vnitřním partnerem, sebereflexe, kondice, hra

Sekcia 3

Autobiografické přístupy

Ztratil jsem práci – možnosti kvalitativních přístupů k analýze autobiografických kazuistik

Božena Šmajsová Buchtová

Ekonomicko-správní fakulta MU Brno

buchtova@econ.muni.cz

Příspěvek pojednává o možnostech kvalitativní analýzy případových studií, které zachycují událost nedobrovolné ztráty práce v různých fázích života člověka. V autobiografických příbězích člověk utváří smysl této události mnohem koncentrovaněji, než v případě volného nebo polostrukturovaného rozhovoru. Diskuto-

vány jsou narativní, hermeneutické přístupy, přístupy zaměřené na kvalitativní obsahovou analýzu aj. Inspirace a roviny interpretace plynoucí z kvalitativních přístupů k analýze příběhů jsou vztaženy k současným modelům vysvětlující důsledky ztráty práce v rovině duševní a tělesné.

Klíčové slová: autobiografické příběhy, ztráta práce

Flight story interview: adaptace Life story interview (LSI) na projekt Mars500

Iva Poláčková Šolcová
Univerzita Palackého, Olomouc
ywa@email.cz

Mars500 je mezinárodní výzkumný projekt, jehož cílem je sledování vlivu dlouhodobého pobytu malé skupiny osob v extrémních podmínkách izolace. Projekt Mars500 je z hlediska času a komunikace první úplnou simulací lidského letu na Mars, kdy skupina šesti „kosmonautů“ strávila v úplné izolaci celkem 520 dní. Během projektu bylo provedeno na stovky výzkumných šetření. V tomto příspěvku se budeme zabývat zkušenostmi z kvalitativního šetření „marsonautů“, které vzniklo adaptací McAdamsova LSI a nastíníme předběžná zjištění kvalitativní části této studie. (Tato studie vznikla na základě podpory GA ČR r. č. P407/11/2226.)

Klíčové slová: Mars500, flight story interview, izolace

Life story interview – využitie vo výskume i terapii (nielen) seniorov

Peter Tavel, Iva Poláčková Šolcová, Jan Hofer
Univerzita Palackého, Olomouc
petertavel@seznam.cz

McAdamsova (1995) Life story interview (LSI) a iné jej modifikácie sa zvyčajne využívajú ako kvalitatívna výskumná metóda pre porozumenie človeku v kontexte jeho života. Tento postup však často ponúka množstvo materiálu, ktorý sa dá využiť v psychologickej a psychoterapeutickej praxi pri práci so seniorom. Príspevok ukazuje praktické využitie LSI na príklade jedného konkrétneho príbehu. Príbeh pritom nezahrňuje celý život, ale iba vybrané témy a udalosti, ktoré sa javia v živote dôležité alebo kľúčové. Ide o väčšie porozumenie tomu, ako človek prežíval svoj život, aké miesto

v něm má. Príspevok predkladá témy a konkrétne formulácie, ktorými sa dialóg môže viesť. (Projekt „Sociální determinanty zdraví u sociálně a zdravotně znevýhodněných a jiných skupin populace“ CZ.1.07/2.3.00/20.0063 podporený z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost MŠMT ČR.)

Klíčové slová: life story interview, senior, kvalitativní výskum

Sekcia 4

Kvalitativní výskum v pomáhajících profesiích

Příběh konceptualizace vývojového traumatu: česká cesta

Petr Štěpánek, Jana Schmidtová, Ivo Čermák
DPL Opařany, Psychologický ústav AV ČR, v.v.i.
step.petr@gmail.com

V několika rovinách rozvineme příběh cesty k porozumění vývojovému traumatu. Psycholog a psychiatr se ocitají v situaci zúčastněného pozorovatele a aktéra – terapeuta v psychiatrickém zařízení – v komunitě dívek, které jsou zde hospitalizovány s nejrůznějšími „diagnózami“. Třetí autor jako nezúčastněný auditor zkoumá deníkové záznamy dívek, jejich výtvarnou produkci a anamnestické údaje a validizuje tak přímá pozorování z terénu. Dívky jsou v předchozí péči shledány jako obtížně terapeuticky ovlivnitelné. Autoři zjišťují, že chování dívek nelze porozumět v existujícím a přisouzeném rámci diagnostických kategorií. Autoři dále pozorují, vedou rozhovory, provádějí individuální a na trauma orientovanou skupinovou psychoterapii, studují anamnézy a další produkci dívek – pacientek. Odhalují, že většina z nich byla vystavena těžké traumatizaci v dětství, která trvala řadu let a nabývala různých podob. Tento závažný fakt nebyl brán až dosud v úvahu. Ze souboru 70 dívek si autoři vybrali tři z nich, na jejichž příbězích demonstrují vývojově závažné mnohočetné poškození osobnosti, které poté doloží shrnujícími údaji z uvedeného souboru. S využitím původních výzkumných nálezů a konfrontací se soudobou literaturou demonstrují koncept vývojového komplexního traumatu, který je v české odborné komunitě téměř neznám. (GAČR, „Komplexita jako výraz života jedince“, P407/12/2432)

Klíčové slová: vývojové trauma, mnohočetná traumatizace, psychoterapie traumatu, kazuistika

Kvalitatívny výskum a neopresívny prístup v sociálnej práci

Libor Klenovský
Katedra sociálnej práce PdF UK
lklenovsky@yahoo.com

Sociálna práca sa prevažne zaoberá jedincami, malými sociálnymi skupinami a menšími územnými komunitami. Sociálnu prácu ako vedný odbor ovplyvňujú mnohé prístupy. Zatiaľ čo na oblasť práce v rezidencii viac vplývajú metódy skupinovej psychoterapie a terapeutickkej komunity, sociometria a koncept skupinovej dynamiky, v tomto príspevku mapujeme vzťah neopresívneho prístupu v terénnej sociálnej práci k niektorým metódam kvalitatívneho výskumu, ktoré ho nielen inšpirovali, ale priamo etablovali. Neopresívny prístup ku klientovi či cieľovej skupine sa poníma ako súčasť sociálnej práce v územnej komunite. Charakterizuje sa ako symetrický vzťah sociálneho pracovníka a klienta, ktorý sám kontroluje, ako do jeho života intervenuje sociálna služba. Popisuje sa rozvoj neopresívnej sociálnej práce na Slovensku v posledných 15 rokoch – terénne služby a nízkoprahové zariadenia. Ako teoretické východisko sa uvádzajú myšlienky a postupy mikrosociológie a jej kvalitatívnych výskumných metód, rozvíjaných Chicagskou školou. Za konkrétny príklad projektu spolupráce univerzity, výskumného pracoviska a obce sa uvádza „Chicago Area Project“, realizovaný v 30. rokoch minulého storočia. Táto udalosť sa v príspevku uvádza ako počiatok modernej neopresívnej sociálnej práce. Princípy použité v tomto projekte sa v terénnej a komunitnej práci využívajú dodnes. Prax preverila, že koncepcia výskumu ako akčného výskumu, ktorý súčasne cielene pôsobí na prax, reflektuje vzťah výskumníka a účastníkov výskumu, ktorá má za cieľ posilňovať ich sociálne kompetencie a participáciu na živote komunity, je využiteľná nielen ako výskumná metóda, ale ako metóda práce s klientom. Preto sa stáva základom pre neopresívnu sociálnu prácu. Vzťah neopresívnej sociálnej práce a kvalitatívnych výskumných metód sa charakterizuje ako nie dostatočne reflektovaný pracovníkmi terénnych projektov, avšak zreteľne identifikovateľný od počiatku vzniku tejto formy práce. Naopak – ako sa konštatuje v príspevku – kvalitatívny výskum sa v mnohom vedome približuje k sociálnej práci a niekedy s ňou priam splýva (napríklad komunitná psychológia).

Kľúčové slová: sociálna práca, neopresívny prístup, chicagská škola, mikrosociológia, kvalitatívny výskum

Analýza skúseností študentiek a študentov vysokých škôl so stratégiami prevencie

**Ferdinand Salonna, Natália Sedlák Vendelová,
Jozef Benka, Mária Bačíková**

*KPPaPZ FF UPJŠ
nandyyy@gmail.com*

V príspevku je prezentovaný projekt „Program prevencie drogových závislostí a AIDS pre vysokoškolákov XI s dôrazom na tvorbu a implementáciu alkoholových politík v univerzitnom prostredí“ a jeho prvé výsledky. Cieľom projektu je na základe výskumných zistení získaných kombináciu kvantitatívneho a kvalitatívneho prístupu načrtnúť možné odporúčania v prevencii problémového pitia alkoholu medzi vysokoškolákmi. Problémové pitie študentov a študentiek vysokých škôl je rozšíreným a viacerými štúdiami zdokumentovaným fenoménom. Preventívne opatrenia na slovenských vysokých školách v tejto oblasti sú zväčša formálne, nesystematické a preto málo účinné. Príspevok prezentuje analýzu skúseností študentiek a študentov vysokých škôl so stratégiami prevencie konzumácie alkoholu v univerzitnom prostredí. Hlavnou výskumnou metódou boli fókusové skupiny, realizované na jeseň v roku 2011 (osem diskusií). Diskutované sú reštriktívne opatrenia vo vzťahu k alkoholu v univerzitnom prostredí ako i realizovateľnosť preventívnych politík aktívne zahŕňajúcich vysokoškoláčky a vysokoškolákov. (Podporené na základe zmluvy s Úradom vlády Slovenskej republiky o poskytnutí dotácie na podporu programov, iniciatív a aktivít v oblasti národnej protidrogovej stratégie pre rok 2011 č. OKPS 2011/160/68 „Program prevencie drogových závislostí a AIDS pre vysokoškolákov XI s dôrazom na tvorbu a implementáciu alkoholových politík v univerzitnom prostredí. Iniciatíva oCAP (on Campus Alcohol Policy).)

Kľúčové slová: alkohol, študenti, prevencia, fókusové skupiny

Diverzita v analýze diskurzu

Šikana a zneužívání moci na pracovišti optikou kolektivní biografie

Kateřina Zábrodská

Psychologický ústav AV ČR, v.v.i., zabrodaska@psu.cas.cz

Kolektivní biografie (Davies & Gannon, 2006, 2009) je výzkumná metoda navazující na tradici autoetnografického psaní a tzv. memory-work. Tato metoda je založená na kolektivním generování a psaní příběhů zachycujících konkrétní momenty žité zkušenosti a na jejich analýze formou kolaborativního psaní. Cílem kolektivní biografie není popsat individuální lidskou zkušenost, ale analyzovat diskurzivně-materiální procesy, které utvářejí lidskou zkušenost v její obecnosti – procesy, skrze které jsme jako lidské bytosti kolektivně utvářeni. Příspěvek demonstruje využití kolektivní biografie na příkladu česko-australského výzkumu šikany a zneužívání moci na pracovišti. Autorka prezentuje příběhy zachycující zkušenost různých sociálních aktérů se šikanou a zneužíváním moci, které se udály v odlišných kulturních, historických a sociopolitických kontextech. Ukazuje, že i přes diverzitu kontextů je zkušenost sociálních aktérů se šikanou a zneužíváním moci překvapivě sdílená, a identifikuje procesy, které sociálním aktérům umožňují se šikanou a zneužíváním moci dopouštět i se jim poddávat. (Příspěvek je součástí grantového projektu GA ČR P407/10/P146 „Šikana a mobbing v terciárním vzdělávání: kvalitativní metodologie jako výzkumný a intervenční nástroj“ a výzkumného záměru AV0Z 70250504.)

KLíčové slová: kolektivní biografie, mocenské vztahy, šikana na pracovišti

Konstrukční nadání jako prostředek inkluze/exkluze v českém vzdělávacím systému

Jiří Mudrák

Katedra psychologie, PedF UK, Praha, mudr.ak@post.cz

Současná vývojová a pedagogická psychologie přichází s různými vysvětleními toho, co je to nadání, jak jej lze identifikovat a jaké jsou optimální podmínky pro jeho rozvoj. Tyto závěry v mnoha ohledech přesahují psychologickou teorii a ovlivňují vzdělávací praktiku a politiku vzdělávacích institucí, což ve svém důsledku ovliv-

ňuje vzdělávací podmínky konkrétních studentů a studentek. Předkládaný příspěvek analyzuje, jak je koncept nadání konstruován v českém vzdělávacím kontextu a jaké jsou doporučované způsoby jeho identifikace a rozvoje. Jako hlavní metoda je použita kritická analýza textu inspirovaná kritickou diskurzivní psychologií. Jejím prostřednictvím jsou analyzovány současné vzdělávací příručky, vědecké práce i populární publikace s ohledem na to, jak je v nich konstruován koncept nadání. To znamená, že k nadání není přistupováno jako k objektivnímu jevu (jak je v této oblasti obvyklé), ale jako k diskurzivnímu fenoménu, který je ustanovován, reprodukován a transformován prostřednictvím jazyka, diskurzu a kulturních praktik. Cílem analýzy je identifikovat, jakým způsobem je koncept nadání používán v českém vzdělávacím kontextu jako prostředek inkluze respektive exkluze různých skupin studentů a studentek. (GAČR číslo P407/11/P512)

Klíčové slová: nadání, konstrukcionismus, kritická diskurzivní analýza, vzdělávání

Diskurzivna analýza rozvojovej pomoci SR: metodologické otázky

Ondrej Gažovič

Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov FSEV UK
gazovic@gmail.com

Rozvojová pomoc býva označovaná ako jeden z kľúčových nástrojov zahraničnej politiky SR. Tomuto označeniu však nezodpovedá nízka miera jej teoreticky ukotvenej odbornej reflexie. Disciplína medzinárodných vzťahov zároveň v porovnaní s inými sociálnymi vedami len pozvoľna a neochotne prijíma ako svoju legitímnu súčasť tie výskumné prístupy, ktoré vychádzajú z postmoderného chápania vedy. Aktuálne prebiehajúci dizertačný výskum autora má ambíciu prispieť k zaplňaniu oboch vyššie predstavených medzier tým, že prinesie diskurzívnu analýzu rozvojovej pomoci SR vychádzajúcu z post-štrukturalistických prístupov J. Derridu, M. Foucaulta a E. Laclaua s Ch. Mouffe. Ako zdroj dát pre analýzu slúžia hlavné strategické dokumenty slovenskej rozvojovej politiky, ako aj osobné pološtruktúrované rozhovory s kľúčovými predstaviteľmi tejto politiky na Ministerstve zahraničných vecí SR. Analýza sa zameriava najmä na spôsoby a podobu konštrukcií identít Seba a Iných v oficiálnom rozvojovom diskurze SR. Predkládaný príspevok prezentuje vedeckej obci za účelom kritickej diskusie konkrétne metodologické otázky spomínaného dizertačného výskumu.

Klíčové slová: diskurzívna analýza, rozvojová pomoc, post-štrukturalizmus, metodológia

Kvalitatívny výskum a vzdelávanie

Kvalitatívny výskum v skúmaní vzťahu medzi (školským) učením a vývinom

Zuzana Petrová

*Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky,
Pedagogická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave
zuzana.petrova@truni.sk*

Príspevok diskutuje možnosti skúmania vzťahu medzi vývinom a aktivitami sociokultúrneho prostredia v konceptuálnom rámci učenia v zóne najbližšieho vývinu, čím umožňuje objasňovať individuálno-kognitívny vývin ako proces situovaný do sociokultúrneho kontextu, mediovaný kultúrne kompetentnejšími jedincami a využívaním špecifických kultúrnych nástrojov. Predmetom príspevku bude objasnenie, ako sa výskumy realizované zväčša v kontexte školského učenia vysporiadávajú so zosúladovaním individuálno-kognitívnej a sociokultúrnej dimenzie vývinu, aké sú možnosti, ale aj limity tohto skúmania v rámci kvalitatívneho výskumu.

Kľúčové slová: zóna najbližšieho vývinu, výskum vzťahu medzi učením a vývinom, školské učenie

Princíp maskulinity – femininity v práci učiteľa v diskurze školskej úspešnosti

Kristína Kačaljaková, Mária Glasová

*Ústav psychologických a logopedických štúdií PdF UK
kristkah@gmail.com*

Výskum sociálnych reprezentácií školskej úspešnosti bol realizovaný prostredníctvom pološtruktúrovaného interview 26 učiteľov ZŠ a špeciálnych ZŠ a 4 doplňujúcich rozhovorov s psychologmi a špeciálnymi pedagógmi v záujme validizácie metódou triangulácie. Analýza kvalitatívnych dát interview štandardným postupom s využitím softwaru Atlas.ti v kontexte zakotvenej teórie ukázala, že sociálne reprezentácie školskej úspešnosti učiteľov sú organizované prostredníctvom centrálnej kategórie výkon žiaka. Učitelia v diskurze tiež školskú úspešnosť podmieňujú vzťahom žiaka ku škole, vplyvom rodiny a charakteristikami žiaka vo vzťahu ku školskej práci. V diskurze učiteľov ZŠ a SZŠ o školskej úspešnosti boli tiež identifikované univerzálne stratégie podpory školskej úspešnosti,

ako je vytvorenie bezpečného priestoru, stanovenie primeraných nárokov a nájdenie adekvátnej motivácie pre žiaka. Na zabezpečenie týchto troch podmienok, ktoré podporujú úspešnosť všetkých žiakov bez ohľadu na mentálne postihnutie, sa sústreďujú všetci učelia. Dôležitým prvkom sa ukázalo integratívne využívanie dvoch komplementárnych princípov – mužského a ženského – v prístupe k žiakom s ohľadom na ich potreby a vonkajšie podmienky. (VEGA č. 1/0253/09 2009-2012 „Kognitívne verzus sociálne predpoklady úspešnosti u ľudí s postihnutím“)

Kľúčové slová: školská úspešnosť, učelia ZŠ a ŠZŠ, interview, sociálne reprezentácie

Hodnotové preferencie a životní cíle studentů Fakulty ekonomické z UAEM

Andrea Preissová Krejčí

*Katedra sociologie a andragogiky FF UP v Olomouci
andrea.krejci@email.cz*

Cílem příspěvku je vytyčít problémy spojené s pokusem o výzkum hodnotové orientace vzorku mexické mládeže (2010, Estado de México, Toluca). Šetření bylo provedeno za přítomnosti zadavatele otázek a vyhodnocováno kombinací metod kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Dotazník obsahoval otevřené i uzavřené otázky. V otevřených otázkách jsme nechali probandům dostatek prostoru pro námi zvolenou aplikaci induktivního postupu náležitě kvalitatívnímu výzkumu, jehož cílem bylo upozornit nás na nepředpokládané nové hypotézy, které by nás mohly přivést k novému porozumění dané problematice, vytvoření nové teorie. Vyhodnocení otevřených otázek prošlo procesem kódování a konstrukcí modelů možných vztahů mezi proměnnými. Výzkumná sonda ověřila na reprezentativním vzorku studentů tamní Fakulty ekonomie (220 studentů z UAEM), získaným účelovým výběrem, jeho postoje k náboženství a smrti, hodnoty a životní cíle.

Kľúčové slová: výzkum, hypotézy, kódování, student, hodnoty, postoje, cíle, náboženství, Mexiko

Kvalitatívny výskum a verejný priestor

Výskumník v roli poradce

Kateřina Ptáčková
ISS FSV UK, Praha
ptackova.katerina@gmail.com

Ve svém příspěvku se zaměřím na metodologická specifika kvalitativních výzkumů, které vznikají na zakázku konkrétní instituce (typicky orgánu veřejné správy) s cílem zlepšit její fungování. Od výskumníka se při realizaci takových výzkumů obvykle očekává, že nejenom popíše a porozumí běhu věcí, ale že také poskytne návod („doporučení“), jak stávající stav věcí změnit. Tato dvojrole otevírá řadu nejenom etických otázek. Ve svém příspěvku se zaměřím na srovnání dílčích aspektů tohoto typu výzkumu s výzkumem, jehož zadání formuluje sám výskumník. Budu diskutovat zejména shodné/rozdílné zdroje identity výskumníka, oblasti odpovědností, praktiky při sběru dat, vlastní analýze, formulaci a prezentaci závěrů výzkumu. Jako možnou odpověď na některé etická a morální dilemata spojená s multiidentitou výskumníka a poradce nabídne příspěvek metodu heuristického vyšetřování (Kabele 2000, 2010). Příspěvek vychází z reflexe zprostředkované i vlastní výzkumné zkušenosti méně či více závislé sociologické výzkumnice.

Klíčové slová: expertíza, metodologie, etika, heuristické vyšetřování

Výskum právnych dôsledkov tlmočenia cudzincom: rôznosť teoretických prístupov

Helena Tužinská
Katedra etnológie a kultúrnej antropológie FiF UK
helena.tuzinska@gmail.com

Cieľom príspevku je reflektovať rôznosť teoretických prístupov, ktoré sú implicitne prítomné, ak sa v predmete výskumu prelína jazyk práva a jazyk sociálnych vied. Cieľom výskumu bolo identifikovať nedostatky a ich príčiny v tlmočení cudzincom počas kontaktu so štátnou správou, ktoré môžu mať právne dôsledky. Výskumný materiál pochádza z prostredí neziskových organizácií poskytujúcich právnu pomoc migrantom vo V4 krajinách a na Ukrajine v 2010–11. Selekcia, pozorovanie, analyzovanie a pripomienkovanie

výskumného materiálu vznikli spoluprácou právničiek a etnológičky. Explicitný prejav rôznosti v medzisektorovom dialógu môže byť výsledkom pomenovania inštitucionálnych prekážok tlmočenia a potrebou tlmočiť aj medzi jazykmi práva a sociálnych vied. (V-11-087-00 „Cultural processes in the post-social society: between globalization and localization“)

Kľúčové slová: tlmočenie, cudzinci, právo, lingvistická antropológia

Možnosti uplatnenia metódy prípadovej štúdie vo výskume sociálneho bývania

Katarína Staroňová, Alexandra Poláková

Ústav verejnej politiky a ekonómie FSEV UK

staronova@governance.sk

Prípadová štúdia je jednou z najpopulárnejších metód výskumu v spoločenských vedách, keďže umožňuje bádajť fenomén vo svojom prirodzenom prostredí. Predovšetkým v ostatných desiatich rokoch je možné sledovať obrovský nárast publikácií, ktoré buď využívajú prípadovú štúdiu alebo sa snažia o rozvoj prípadovej štúdie ako metódy. Tieto príspevky môžeme nájsť v odlišných vedných disciplínach, ako napr. pedagogika, psychológia, verejná správa, manažment, právo, etnológia, verejná politika a mnohé iné, ktoré odzrkadľujú rozdielne prístupy i využitie. V tomto príspevku predstavíme využitie prípadovej štúdie ako základ pre stratégiu odhaľovania problému i navrhovaných riešení v oblasti sociálneho bývania v samosprávach SR. Primárnym cieľom tohto príspevku je ukázať, ako výskumníci metodologicky pristupujú k využitiu prípadovej štúdie – ako i praktické odporúčania a stratégie v oblasti aplikácie prípadovej štúdie.

Kľúčové slová: prípadová štúdia, kvalitatívny výskum, zber dát, sociálne bývanie

Jak příprava zákona otevře další stránky a zdroje dat zkoumané problematiky aneb do kolika let je možné umělé oplodnění

Hana Konečná, Tomáš Kučera, Stanislav Suda

ZSF JU, České Budějovice

hana@adamcr.cz

Background: V ČR se na jaře, v létě a na podzim 2011 připravoval nový zákon regulující asistovanou reprodukci. V něm byl napřed stanoven věk přístupu žen k proceduře 55 let. Nezisková organizace Adam Česká republika, orientovaná na psychosociální pomoc infertilním pacientům, považovala věkovou hranici za příliš vysokou a rozhodla se vytvářet nátlak na změnu zákona. Cíl: Aby se Adam mohl pokoušet o změnu zákona, potřeboval mít odborně podložené argumenty. Protože asistovaná reprodukce se u žen od cca 40 – 42 let dělá téměř výhradně jen s darovanými vajíčky, rozrostl se výzkum, původně zaměřený na populaci v plodném věku, o výzkum psychosociálních a etických aspektů dárcovství gamet starším ženám. Metody: Analýza odborných textů zaměřených na toto téma a textů souvisejících (např. zákonných úprav, dokumentů o lidských právech, atd.). Jako další zdroj dat byly využity e-mailové diskuse s lidry zahraničních pacientských organizací o situaci v jejich zemi a o jejich názorech na věc. Dalším zdrojem dat byly naše rozhovory s poslanci a jejich vystoupení s připomínkami k návrhu zákona na schůzi Parlamentu a chaty a internetové diskuse k tématu. Závěry: Diskuse k tématu v ČR, včetně těch odborných, jsou monotematické (zájem dítěte); opomíjejí další zásadní aspekty problému, např. etiku dárcovství, partnery žen podstupujících léčbu, dopad na společnost. Zákon v tuto chvíli ještě není přijat (září 2011), nevíme, jaká věková hranice „zvítězí“. Náš názor na ni se postupem času mění – věk snižujeme. (GAČR P407/10/0822)

Klíčové slová: asistovaná reprodukce, etika, věk ženy, zákonná úprava

Minority/majority

Anatomie paniky v sociálně vyloučené lokalitě

Jaroslav Šotola

*Katedra sociologie a andragogiky, Filozofická fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci
jaroslav.sotola@upol.cz*

Cílem příspěvku bude prezentovat akční výzkum vyhrocených vztahů mezi minoritou a majoritou. Design výzkumu vycházel ze zadání organizace působící v sociálně vyloučené lokalitě, jejíž obyvatelé se měli údajně stát terčem odvetného útoku extrémistů. Místní organizace nebyly schopny vedle policie a dalších subjektů zabránit rozšíření nekontrolovatelné paniky; cílem kvalitativního šetření tak bylo rozkrýt mechanismy vzniku a šíření paniky a přinést návrhy na prevenci podobných jevů v budoucnosti. K zajímavým zjištěním výzkumu patří to, že je na straně majority možné identifikovat podobné jevy a procesy jako na straně minority (stylizace do role obětí a strach z protistrany, posilování fám, touha po odplatě). (FRVŠ 2096/2011 „Metodologie a praxe antropologického výzkumu v inovovaném studijním programu Kulturní antropologie“)

Klíčové slová: extrémismus, sociální vyloučení, minorita

Život romského etnika v České republice a ve Francii

Irena Kopciuchová

*Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity v Ostravě
irena.kopciuchova@osu.cz*

Příspěvek představuje metodologický rámec aktuálně probíhajícího výzkumu, jehož cílem je srovnat situaci romského etnika v České republice a ve Francii se zaměřením na exkluzi a možnosti jeho inkluze. Byl uplatněn kvalitativní přístup a metoda fenomenologického výzkumu. S odvoláním na proběhlou fázi sběru dat realizovanou ve Francii budou v příspěvku diskutovány možnosti a limity fenomenologického výzkumu v kulturně odlišném prostředí. Zaměřím se především na problematiku výběru objektu výzkumu a vedení rozhovorů.

Klíčové slová: inkluze, exkluze, Romové

Metamorfózy lásky: analýza biografických rozprávání transnacionálnych matiek

Petra Ezzeddine Lukšíková

Katedra obecné antropologie

FHS UK Praha

luksik76@hotmail.com

Každá spoločnosť má položené genderové hranice noriem, ktoré sú monitorované a potvrdzované každodennými praktikami. Transnacionálne matky ich prakticky nemôžu naplňovať, keďže ich od detí oddeľujú stovky kilometrov. V mojom príspevku budem analyzovať spôsoby, akými operuje gender v transnacionálnom priestore, a aké to má dopady na prežívanie materstva a na formovanie nových genderových identít. Pokúsim sa popísať, akým spôsobom ukrajinské transnacionálne matky naratívne konštruujú a zvýznamňujú svoje skúsenosti s transnacionálnym materstvom.

Kľúčové slová: gender, migrácia, biografie, materstvo

Vnitřní coming out u lidí praktikujících BDSM

Marek Pospíšil

Univerzita Palackého v Olomouci

pospisil.m7@gmail.com

Cílem této kvalitativní studie je zmapovat proces vnitřního coming outu u lidí, kteří praktikují BDSM. BDSM je konsenzuální forma sexuálních aktivit, které obsahují některé z prvků svazování, výcviku, dominance, submise, sadismu, masochismu. Soubor účastníků tvoří 10 žen a 4 muži z celé ČR ve věku 20 – 62 let. Z toho 8 uvedlo heterosexuální orientaci a 6 bisexuální. Získání byli pomocí metody samovýběru přes výzvu na internetu. Sběr dat proběhl při polostrukturovaném osobním rozhovoru. Ke zpracování dat byla použita metoda vytváření trsů. Otázky v rozhovoru zahrnovaly oblasti prvních kontaktů s BDSM, přijetí uvědomění si této preference, dnešní život s BDSM a doporučení lidem, kteří si svoje BDSM preference teprve ujasňují. Výsledky výzkumu naznačují nesoulad se sexuologickým pojetím.

Kľúčové slová: vnitřní coming out, BDSM, sexuální variace, porucha sexuální preference

Reflexivita a interdisciplinarita

Interdisciplinarita v praxi: hledání hranic

Hedvika Novotná, Magdaléna Šťovíčková Jantulová

FHS UK, Praha

hedvika.no@seznam.cz

Působíme v prostředí, které je založeno na ideji interdisciplinarity jak v oblasti výzkumu, tak výuky. Koncipujeme zde mj. výuku metodologie společenských věd ve vzájemné diskuzi mezi sociokulturní antropologií, sociologií, psychologií a ekonomii. Rády bychom se ve svém příspěvku zaměřily na to, jak je deklaratorní cíl interdisciplinarity realizován v praxi. Ukazuje se, že oborově široce rozkročené prostředí produkuje specifickou povahu odborných debat i o kvalitativním výzkumu, debat např. o roli teorie ve výzkumu, používané terminologii, pojetí výzkumných strategií a v neposlední řadě výběru relevantních témat výzkumu. Na konkrétních příkladech budeme tyto debaty reflektovat a sledovat, jak se na jedné straně vymezují a na straně druhé stírají hranice mezi jednotlivými vědními disciplínami. (Výzkumný záměr FHS UK: „Antropologie komunikace a lidské adaptace“ (MSM 0021620843))

Klíčové slová: interdisciplinarita, oborové hranice, sociální vědy, kvalitativní výzkum

Bieda (nielen) post-socialistických humanitných vied alebo prečo vlastne robiť kvalitatívne výskumy?

Juraj Podoba

Ústav sociálnej antropológie FSEV UK, UEt SAV

jpodoba@nexta.sk

Pierre Bourdieu v úvode k *Outline of the Theory of Practice* hovorí o troch prístupoch k vnímaniu sociálnej reality: pohľadom domorodca, pohľadom zainteresovaného cestovateľa a pohľadom antropológa uskutočňujúceho terénny výskum (fieldwork). Avšak každému sociálnemu vedcovi, ktorý niekedy realizoval kvalitatívny sociálny výskum je v princípe zrejmé, že uchopiť sociálnu realitu z pohľadu výskumníka vykonávajúceho fieldwork je veľmi náročné. Vždy totiž stojí pred dilemou, aké metodické nástroje by mala zvoliť na jej čo najpresnejšie zaznamenanie, resp. na charakterizáciu sociokulturných javov ktoré skúma, a aké epistemologické

východiská a metodologické koncepcie zvolit' za účelom interpretácie poznatkov, informácií, dát, ktoré získal/získala kvalitatívnym výskumom tejto sociálnej reality. Pretože ako terénny bádateľ čoraz hlbšie preniká pod povrch sociálnej reality, tým viac si uvedomuje jej zložitost', a preto aj ťažkú uchopiteľnosť nástrojmi, ktoré majú sociálne vedy k dispozícii. Aktuálna analýza schopnosti zaznamenávať, pochopiť a následne interpretovať sociálnu realitu post-socialistickými spoločenskovednými disciplínami naznačuje, že tretí pohľad je v slovenskom akademickom kontexte veľkou vzácnosťou. Veľmi malé zastúpenie kvalitatívnych sociálnych výskumov v spoločenskovednom bádání marginalizuje dokonca aj prvé dva pohľady, ktoré sú skôr publicistického/esejistického charakteru. Obdobie uplynulých dvoch desaťročí prinieslo bujnenie humanitne orientovaných akademických inštitúcií a úpadok spoločenských vied. Príspevok je úvahou autora s 35 ročnou skúsenosťou etnografických výskumov nad ich významom pre poznávanie sociálnych vzťahov a procesov v širšom kontexte metodiky a metodológie kvalitatívneho sociálneho výskumu.

Kľúčové slová: poznanie sociálnej reality, etnografický výskum

Interdisciplinarita a smíšený výskum – prohry a výhry ve výzkumu dárcovství gamet

**Hana Konečná, Tařána Rumpíková,
Tonko Mardešić, Jiří Dostál, David Rumpík**
ZSF JU České Budějovice
hana@adamcr.cz

Background: Dárcovství gamet, především vajíček, je stále častější procedurou využívanou v asistované reprodukci. Důvodem je hlavně stále se zvyšující věk žen usilujících o mateřství (po 42. roce věku ženy je úspěšný léčebný cyklus s vlastními vajíčky výjimkou). Psychosociální a etická problematika spojená jak s darováním gamet, tak s jejich přijetím je odborníky vnímána jako mimořádně složitá, v některých zemích je povinná konzultace patientského páru a dárců s psychologem. Počet výzkumných studií je ale malý. Cíl: Cílem výzkumu bylo problém zmapovat, a to jak z pohledu příjemkyně gamet a jejího partnera, tak z pohledu dárkyně vajíček a dárcе spermii. Na spolupráci se dohodla psychologka s lékařem z centra asistované reprodukce. Metody: Protože jde v ČR o téma neprobádané, výzkum byl plánovaný jako kvalitativní. Vytvořili jsme několik verzí letáčku s prosbou o spolupráci a věřili, že pacienti i dárci v klidu domova napíšíou na uvedenou internetovou adresu své výpovědi (anonymita respondenta zajištěna elektronicky). Ovšem přes velkou snahu motivovat respondenty byl i po mnoha měsících

výsledek žalostný. Po analýze situace jsme se rozhodli vyzkoušet použití dotazníku s otázkami s otevřeným koncem a rozdávat je přímo v centrech asistované reprodukce. Byli přizváni další spolupracovníci k výzkumu a padlo rozhodnutí výzkum doplnit i o rozhovory s ošetřujícími zdravotníky. Závěry: V současné době (září 2011) máme sto vyplněných dotazníků, z jejichž odpovědí vyplývá, že respondenti téma za závažné a citlivé nepovažují; dárcovství/přijetí gamet pro ně nebylo nijak náročné rozhodnutí a vesměs uplatňují strategii „darovat a zapomenout“ a „přijmout a zapomenout“. Analyzujeme situaci a dále hledáme nejvhodnější výzkumné strategie. Pro prozatímní závěr výzkumu, že odborníci vidí problémy tam, kde ve skutečnosti nejsou, nemáme dosud dostatek argumentů. (GAČR P407/10/0822)

Klíčové slová: asistovaná reprodukce, dárcovství gamet, psychosociální aspekty

Integrovaný výzkum jako odpověď na diverzitu přístupů ke společenskovědnímu poznání

Ivana Loučková

*Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity v Ostravě
ivana.louckova@sociotrendy.cz*

Cílem příspěvku je uvést tzv. integrovaný výzkumný přístup, v němž je teorie budována v interakci mezi jevy a pojmy, mezi aktivitami a idejemi, kdy samotná interakce je chápána jako dynamický systém. Zde lze odkázat na formy vědění, které se odvolávají na vědecký status kvantové fyziky, teorie pole, kybernetiky, rovněž i na postmodernu. Jestliže objektem výzkumů jsou lidé, potom jeho účastníci se zpravidla chovají a jednají tak, že nejen vzniklé sociální situace reprodukují, ale neustále je mění. Integrovaný výzkumný přístup umožňuje udržení kontaktu s měnící se realitou prostřednictvím psychologického paradigmatu „prožívání – vědění o prožívaném – jednání“, které obohacuje tradiční výzkumné přístupy (kvantitativní a kvalitativní) o novou dimenzi.

Klíčové slová: výzkum, paradigma, integrovaný, kvalitativní, kvantitativní

Náboženstvo a náboženské menšiny

Metodologické pasce pri skúmaní náboženstva

Miroslav Tížik

*Sociologický ústav SAV
miroslav.tizik@savba.sk*

Pri výskume náboženstva sa často pracuje s údajmi zo sčítaní obyvateľstva alebo z výsledkov reprezentatívnych výskumov. Porovnávanie výsledkov pri rôznom spôsobe položenej otázke naznačuje, že znenie otázky a jej porozumenie výrazne ovplyvňuje mieru, v akej sa jednotlivci prihlasujú alebo neprihlasujú k náboženstvu. Pri realizácii niektorých reprezentatívnych výskumov na Slovensku boli preto urobené aj dodatočné validizačné a kontrolné hĺbkové rozhovory zamerané na sledovanie spôsobu, akým respondenti interpretujú položenú otázku. Podobne môžu byť použité rozhovory s predstaviteľmi cirkví na testovanie hodnovernosti údajov zo sčítania. Kombinácia rôznych metód ukazuje na viaceré problémy pri zovšeobecňovaní výsledkov o vyznaní a religiozite bez použitia kontrolných nástrojov alebo primeranej interpretácie používaných údajov. (VEGA, grant č.2/0119/11 „Využitie všeobecných sociologických teórií pri analýze sociálnych problémov na Slovensku“)

Kľúčové slová: reprezentatívny výskum, sčítania, religiozita, vyznanie, validizácia

Hodnoty ve výzkumu náboženských menšin

Dušan Lužný

*Katedra sociologie a andragogiky,
Univerzita Palackého, Olomouc
dusan.luzny@upol.cz*

V České republice (i na Slovensku) probíhá (s různou intenzitou) již od počátku 90. let minulého století výzkum náboženských menšin. Jednotlivá šetření jsou zaměřena do dvou oblastí: výzkum tzv. nových náboženských menšin (někdy označovaných jako „sektý“) a výzkum postavení islámu a muslimů v české společnosti. Působení jak nových náboženských hnutí, tak islámu vyvolává ostrou kritiku, resp. formují se aktivity otevřeně zaměřené proti nim, která tvrdí, že společnosti (české, resp. evropské či západní) hrozí nebezpečí sekt a nebezpečí islamizace a požadují (s různou mírou agresivity)

„eliminaci tohoto nebezpečí“. Výzkum obou stran tohoto problému, tedy výzkum náboženských menšin i výzkum odmítavých reakcí, které vedou k exkluzi, staví badatele před metodologický problém „hodnotové neutrality“ či angažovanosti („stranění slabšímu“). Příspěvek pojedná o konkrétních metodologických problémech spojených s výzkumem náboženských menšin – používání kategoriálního aparátu a výzkumných strategií –, které představují nástroje hodnotového rámování daného výzkumného problému.

Klíčové slová: nová náboženská hnutí, islám, hodnoty ve výzkumu

Plné ruce práce, ale srdce míří k Bohu

Vladislava Bartáková

*Katedra psychologie FF UK, Praha
vladka.bartakova@volny.cz*

Příspěvek nabízí výsledky kvalitativního výzkumu zaměřeného na porozumění procesům formování a udržování náboženské praxe prostřednictvím modlitby – konkrétních individuálních způsobů prohlubování a aktualizování vztahu k Bohu. Prostřednictvím interpretace vyprávění relativně homogenní skupiny (třinácti katoliček v životní fázi střední dospělosti, vdaných žen – matek malých dětí) o proměnách jejich modlitební praxe nahlížíme na varietu projevů, kterými oslovují Boha a interpretujeme významy, které tomuto specifickému druhu dialogického konání samy přikládají.

Klíčové slová: modlitba, zbožnost, styly modlitby

Sekcia 11

Inovativne prístupy k psychologickému výskumu

Kvalitativní pohled na psychologickou diagnostiku – interpretace MMPI-2 běžným jazykem

**Jan Stoklasa, Radko Obereignerů,
Magdaléna Šmídová, Jana Talašová**
*Katedra psychologie FF UP, Olomouc
jan.stoklasa@upol.cz*

Velká část informací, které o klientech v průběhu diagnostického procesu získáváme (zejména při použití klinických metod), je čistě

ve slovní podobě a tedy z principu neurčitá. Testové metody postavené na statistických analýzách dat neposkytují zaručeně přesnější a méně neurčitý popis klienta. Statistický přístup ke člověku může být sám o sobě zdrojem omylů a zkreslení. Proto navrhujeme odlišný přístup práce s testovými daty – takový, který je schopen zohlednit zkušenost psychologa popsatelnou pouze slovně, neexistenci ostrých hranic mezi normou a patologií a přesto poskytovat hodnotné výsledky. Princip a potenciál našeho systému pro vyhodnocení přítomnosti konverzních příznaků na základě MMPI-2, využívajícího jazykově orientovaného fuzzy modelování, ukážeme na konkrétní kazuistice. (Výzkum byl podpořen grantem PrF_2011_022 Interní grantové agentury Univerzity Palackého v Olomouci.)

Klíčové slova: MMPI-2, kvalitativní vyhodnocování dat, jazykově orientované fuzzy modelování, diagnostika, konverzní příznaky

Q-metodologie a sémantický diferenciál ve výzkumu smíšeného designu

Lucie Smékalová, Kateřina Homolová

*FF UP, Olomouc
lucie.smekalova@upol.cz*

Příspěvek reflektuje teoreticko-metodologické aspekty uvedených výzkumných metod. Zaměřuje se na otázku, zda sémantický diferenciál a Q-metodologie patří do skupiny metod kvantitativních, nebo kvalitativních. V této souvislosti představuje vstupní část příspěvku argumentaci M. M. Bergmana, který poukazuje na problematickost rozlišení kvalitativních a kvantitativních metod. Autorky příspěvku se na tomto základě snaží legitimizovat zejména kvalitativní, ale rovněž i komplementární kvantitativní ukotvení sémantického diferenciálu a Q-metodologie v rámci jejich možných aplikací ve smíšeném výzkumném přístupu ve společenských vědách.

Klíčové slova: Q-metodologie, sémantický diferenciál, smíšený design, argumenty M. M. Bergmana

Epistemologická diverzita

Jan Krása
*FAST VUT v Brně
honoh@email.cz*

Východiskem této úvahy jsou výsledky šetření, které jsem představil na minulém ročníku konference QAK 2011. Zběžný průzkum duševního prostoru totiž ukázal zásadní dvojítoť duše. Rozdílnost

nápodoby pomocí obrazu a pomocí řeči a z toho vycházející rozdíl-
nost konformní a nekonformní nápodoby světa v lidské obrazivos-
ti, na které je zmíněná dualita založena, jsem dostatečně zdůraznil
dříve (Krása 2009, 2010). Výsledkem předcházejících úvah (Krása
2011) bylo přehodnocení epistemologických východisek v následu-
jícím smyslu: zatímco jsem zpočátku, jako správný přírodovědec,
vycházel z apriorního předpokladu, že prvotním zdrojem poznání
je příroda a nekonformní řád, který z velké míry slouží jako její ne-
konformní nápodoba, je jen druhotný a z přírody odvozený (čili:
nebýt přírody, nebylo by řečových struktur; a navíc: řeč nikterak
nepřekračuje přírodu – jsou stejné povahy), po hlubší úvaze, podpoře-
né šetřením na téma: jak si současný člověk představuje duši?, jsem
musel uznat, že řeč představuje prostor, který zcela jistě přesahuje
jakoukoli konformnost přírody a který dokonce do přírody přináší
zcela nové prvky. Úvahy sémiotické a psychologické mě nakonec
zavedly k úvahám kosmologickým. Jestliže totiž mineme naivní
karteziánský dualismus, který vlastně není dualismem, ale dualis-
tickou maskou monismu, budeme nutně čelit otázce dualismu, resp.
dualismu kosmologickému. Tato otázka je mj. částečně mimopřírod-
ní, takže může počítat s apriorním zavrnutím ze strany tzv. přírod-
ních věd. Dualismus, jakéhokoli druhu, se navíc v evropské kultuře
vždy setkával s tím největším odporem (gnostikové, kafaři, albigen-
ští, protestantismus, přírodní vědy). Je dnešní doba otevřenější a je
opravdu alespoň dnes možné volně (a vědecky) myslet dualismus?
Je možno otevřeně mluvit o diverzitě (o skutečné, totiž ontologické,
diverzitě) a přitom nepůsobit podvratně nebo patologicky? A s čím,
s jakým jevem či činem v historii člověka, je možno spojit naši sou-
dobou militantně-monoteistickou vůdčí představu? A konečně: Jak
lze diverzitu myslet z perspektivy psychologie? – To jsou otázky, na
které se pokusím hledat odpovědi.

Klíčové slová: konformita a nekonformita, kosmologie, arche-
typy, hominidé



Časť 3

Postery

Vybraté pomáhajúce povolania z pohľadu rodu – niektoré problémy pri výskume

Milina Bubeníková
ÚNŠP JLF UK v Martine
bubenikova@jfmed.uniba.sk

Niektoré pomáhajúce povolania sú vnímané ako rodovo predurčené. Častejšie je to pri povolaniach „určených“ ženám (sestry, pôrodné asistentky). Sú však aj povolania, ktoré sa pôvodne spájali s mužským rodom (lekár, záchranár, kňaz) a v súčasnosti sa „otvárajú“ aj ženám. Napriek tomu nielen laickou ale aj odbornou verejnosťou sú ešte stále chápané ako vhodnejšie pre mužov. Tieto činitele môžu ovplyvňovať už aj výber povolania. Skúmanie vplyvu rodu, porovnanie rodov je v dôsledku toho problematické. Nielen z dôvodu nerovnomerného zastúpenia jednotlivých rodov (sestry), ale aj preferovania určitých vlastností v iných povolaniach (záchranár). Akým spôsobom viesť výskumy v týchto povolaniach? Budeme prezentovať výsledky z niektorých výskumov zamerané nielen na kontakt s ľudských utrpením, ale aj niektoré kvantitatívne výsledky vlastností, riešenia konfliktov, zvládania situácií, kde výsledky respondentmi porovnáme z pohľadu rodu, ale aj študijného odboru (záchranári, sestry, teológovia).

Kľúčové slová: rod, rodovo diferencované povolania, vlastnosti, predpoklady

Využitie metodológie zmiešaného výskumu pri tvorbe kompetenčných profilov

Martin Hulín, Martin Martinkovič
FSEV UK, mato.hulin@gmail.com

V súčasnosti na Slovensku zatiaľ nie sú definované štandardy kvality pre výkon v oblasti práce s mládežou. To bráni spoločenskému uznaniu neformálneho vzdelávania v tejto oblasti a preukázaniu prínosu pri osvojovaní si kľúčových kompetencií. Úlohou prieskumu bolo zabezpečiť kvalitné vstupné informácie pre potreby identifikácie pracovných činností pracovníkov aktívnych v oblasti práce s mládežou, ktoré tvoria podklad pre zadefinovanie kľúčových kompetencií nevyhnutných k efektívnemu vykonávaniu takejto profesie. Výstupom prieskumu je návrh minimálneho kompetenčného profilu pracovníka s mládežou, ktorý pozostáva z charakterizácie pracovnej činnosti (funkčné, organizačno-riadiace, podporné a obslužné činnosti), všeobecných spôsobilostí (dôležitosť

a minimálna požadovaná úroveň) a odborných znalostí (všeobecné a špecifické podľa dôležitosti a minimálnej požadovanej úrovne). Pre zabezpečenie dostatočnej validity získaných poznatkov v oblasti kľúčových kompetencií pracovníka s mládežou bola v prieskume zvolená metodológia zmiešaného výskumu – kvalitatívne (behaviorálne interview, funkčná analýza pracovného miesta) a kvantitatívne metódy (overenie modelu on-line dotazníkom). Prieskum pozostával z 10 behaviorálnych rozhovorov s expertmi v oblasti práce s mládežou zo súkromného, verejného a mimovládneho sektora; on-line dotazník vyplnilo 71 expertov v oblasti práce s mládežou. Prieskum bol realizovaný v rámci národného projektu Komprax-Kompetencie pre prax v priebehu mesiacov február až marec 2011. (Iuventa –Slovenský inštitút mládeže)

Kľúčové slová: kľúčové kompetencie, behaviorálne interview, funkčná analýza práce

Konstrukce norem subkultury taneční hudby (psychedelic trance) skrze vymezení (ne)tolerovaných drog

Alena Kajanová, Tomáš Mrhálek

ZSF JU, České Budějovice

Ali.kajanova@email.cz

Poster prezentuje průběžné výsledky studie, jejímž cílem je popsat, jakým způsobem se vymezuje konkrétní subkultura v kontextu tolerance či naopak netolerance drog – tedy zda je užití určitých typů drog (či konkrétních drog) chápáno jako deviantní nebo legitimní. Výzkumný záměr reflektuje vedle subkulturních teorií (Cohen, 1955, Hebdige, 1979) rovněž normalizační (např. Gourley, 2011) a subkulturní teorii (Johnson, 1980) užívání drog ve spojitosti s empirickými poznatky, podle nichž prostředí tanečních subkultur představuje zvýšený výskyt abusu společensky netolerovaných drog (např. Tanec a drogy 2003 a 2007) a zároveň pro jednotlivé taneční scény jsou typické určité drogy a specifika jejich užívání (Forsyth, Barnard, McKeganey, 1997). V rámci našeho výzkumu se zaměřujeme na v České republice marginálnější zastoupenou (a zároveň výzkumně a mediálně minimálně prezentovanou) subkulturu psychedelic trance. Střednědobý výzkum probíhá za využití terénního výzkumu, technik polostrukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování u výběrového souboru členů popisované subkultury (a to jak u „expertů“ – DJové, dekoratéri, pořadatelé párty, tak u účastníků tanečních párty). Poster se zaměřuje specificky na kvalitativní výzkum subkultur. Dosavadní výstupy studie poukazují nejen na odlišné vnímání výskytu drog v souvislosti se subkulturou

u skupiny expertů a účastníků párty, ale též na rozdílnou preferenci drog u těchto dvou skupin. Zároveň byla zachycena změna ve vývoji subkulturních hodnot a norem ve vztahu k užívání drog, kdy v minulosti (kterou probandi klasifikují časově různě) převládaly halucinogeny, jimž je rovněž přizpůsobena vizuální a hudební produkce na párty, a v současnosti dominuje MDMA. Společensky tolerované i netolerované drogy jsou nedílnou součástí životního stylu subkultury, představují však nikoli ústřední zájem, jako spíše jeviště, na kterém se vyjevují širší a hlubší sociálně-psychologická témata. Tolerance, respektive netolerance jednotlivých (typů) drog se tak stala součástí vymezování hranic subkultury, která je početně malá (v řádech desítek pravidelných návštěvníků párty) a nevyznačuje se výraznější fluktuací členů z a do jiných tanečních žánrů, která je typická pro většinu postmoderních tanečních scén (Smolík, 2010).

Klíčové slová: subkultura, taneční hudba, taneční drogy, norma

Sémantický priestor úspechu u ľudí s postihnutím

Blandína Šramová, Kvetoslava Vačková
*Ústav psychologických a logopedických štúdií,
Pedagogická fakulta UK
sramovab@fedu.uniba.sk*

Príspevok je zameraný na prezentovanie výsledkov výskumnej úlohy VEGA 1/0253/09 „Kognitívne verzus sociálne predpoklady úspešnosti u ľudí s postihnutím“. Naším cieľom bolo zistiť, aké je sémantické umiestnenie pojmov Úspech a Ja v širšom sémantickom kontexte u ľudí s postihnutím (experimentálna skupina) na rozdiel od ľudí bez postihnutia (kontrolná skupina, N=60). Experimentálnu skupinu tvorili adolescenti so sluchovým postihnutím (N=18), s telesným postihnutím (N=20), so zrakovým postihnutím (N=6) a s mentálnym postihnutím (N=10). Sledované pojmy (18) boli vybrané tak, aby reprezentovali pozitívnu konotáciu emočného prežívania (*láska, radosť, šťastie*), negatívnu konotáciu emočného prežívania (*agresia, nešťastie, smútok, bolesť, konflikt, choroba, neúspech*), definovali signifikantne iných (*priatelía, otec, matka, partner/ka, súrodenci, človek so zdravotným postihnutím*). Výskumnou metódou bola obrázková verzia Testu sémantického výberu (V. Doležal). Analýzy poukázali na rozdielne sémantické vzťahy posudzovaných pojmov medzi skupinou adolescentov s postihnutím a adolescentmi bez postihnutia.

Klíčové slová: sémantický priestor, postihnutie, úspech

Možnosti a limity sémioticko-funkcionální a diskurzivní analýzy: Na příkladu reklamy Understanding is Everything

Jiří Pavelka

Katedra mediálních studií a žurnalistiky, FSS,

Masarykova univerzita Brno

pavelka@fss.muni.cz

Studie shrnuje a uspořádává autorovy názory na dvě autonomní, ale propojené metodologické orientace kvantitativního výzkumu, na strukturalisticko-funkcionální a diskurzivní analýzu. Formuluje tezi, podle níž lze postupy a koncepty rozpracované v daných metodologických oblastech úspěšně uplatnit pouze v kooperaci s jinými metodami, zejména v kooperaci s narativní analýzou, a za předpokladu, že mediální texty jsou analyzovány v rámci komunikačně produkčních systémů a procesů. Cílem studie je ukázat, jaké analytické a interpretační možnosti se při aplikaci strukturalisticko-funkcionální a diskurzivní analýzy otevírají a která úskalí a které bariéry se těmito metodologickým orientacím staví do cesty. Studie tuto problematiku zkoumá na příkladu z oblasti reklamní tvorby, který má silný sémiotický, komunikační a diskurzivní potenciál. Analyzovaný reklamní text Understanding is Everything zveřejnila naftařská společnost Gulf Oil Corporation v roce 1984 v časopise National Geographic. Studie dokládá, že nástroje sémiotické a diskurzivní analýzy jsou s to vyložit mediované obsahy zprostředkované textem, pokud odhalí diskurzivní pole a komunikační procesy, do nichž text vstupuje. Dané pole a procesy generují odlišné a dokonce i vylučující se interpretace. Studie současně ukazuje, že bez pomoci naratologické analýzy není možné rozplést linie příběhu, z nichž některé se zadavatel reklamy pokouší konzumentům sdělit a jiné skrýt.

Klíčové slová: reklamní a masová komunikace, strukturalisticko-funkcionální a diskurzivní analýza

Úzkosť a zvládanie záťaže u pacienta v perioperačnom období z pohľadu sestier

Jana Vanečková, Radka Beloritová, Tomáš Sollár
Ústav aplikovanej psychológie FSVaZ UKF
jana.vaneckova@ukf.sk

Hospitalizácia a očakávanie operácie u pacientov prirodzene vyvolávajú úzkosť, ktorá ohrozuje úspešný priebeh zákroku a zotavovania (Munafo & Stevenson 2001). Zmierňovanie úzkosti súvisí najmä so schopnosťou sestier správne ju rozpoznať. Cieľom štúdie bolo preskúmať, ako sestry v ošetrovateľskej praxi vnímajú psychické prežívanie pacienta v perioperačnom období. Výskum sme realizovali formou focus group so sestrami (3 skupiny, spolu 15 účastníčok) z Fakultnej nemocnice v Nitre. Analýza dát prebiehala ako kódovanie, identifikovanie kľúčových tém, vytváranie kategórií a hľadanie vzťahov. Z pohľadu sestier každý hospitalizovaný pacient prežíva určitú mieru úzkosti. Zvládanie situácie závisí od veku, pohlavia, vzdelania, sociálneho zázemia, typu procedúry (akútny vs. chronický pacient), ale aj charakteristík prostredia (prístup personálu, celkové prostredie). Sestry sa ukázali byť citlivé na signály úzkosti i na špecifiká správania sa pacienta pred operáciou a po operácii. Vedia, ako by bolo možné zmiernovať úzkosť a podporovať pacientovo zvládanie situácie, no nemajú čas ani možnosti intervenovať nad rámec základných fyziologických potrieb pacienta. (APVV-0532-10 „Psychometrická analýza a syntéza existujúcich nástrojov na diagnostikovanie úzkosti a zvládania záťaže v ošetrovateľstve“)

Kľúčové slová: operácia, úzkosť, zvládanie záťaže, ošetrovateľstvo, focus group

Možnosti využitia kvalitatívnych metód pri realizovaní klinického výskumu v ošetrovateľstve

Katarína Zrubáková, Mariána Magerčiaková
Fakulta zdravotníctva KU Ružomberok
katarina.zrubakova@ku.sk

Kvalitatívne metódy predstavujú v teoretickej rovine ideálny nástroj na zisťovanie a riešenie problémov v ošetrovateľstve. Pri realizovaní klinického výskumu a riešení projektov sa však nevyužívajú len kvalitatívne metódy. Dôvodom je nedostatok praktických skúseností a ich zaznávanie odborníkmi pre nedostatočný počet respondentov. Prostredníctvom posteru preto prezentujeme na konkrétnych projektoch, aké metódy využívajú vedeckí pracovníci

najčastejšie. V úvode opisujeme zameranie a možnosti využitia kvalitatívnych metód ako aj prekážky pri jeho aplikovaní. Jadro posteru je venované prezentovaniu projektov, hlavne projektu KEGA „Farmakoterapia seniora z pohľadu ošetrovateľstva“, realizovaných na katedre ošetrovateľstva FZ KU v Ružomberku. Jedným z cieľov projektu bolo zistiť hlavné problémy farmakoterapie vo vyššom veku. Prostredníctvom terénneho výskumu, ktorý prebiehal vo viacerých regiónoch Slovenskej republiky, na vybranej vzorke seniorov a zdravotníckych pracovníkov pracujúcich v zdravotníckych, sociálnych zariadeniach a v domácom prostredí s využitím kvantitatívnych a kvalitatívnych metód sme zistili zaujímavé výsledky, ktoré uvádzame v slovnej a grafickej podobe.

Kľúčové slová: kvalitatívne metódy, klinický výskum, ošetrovateľstvo, kvalitatívny a kvantitatívny prístup

Abecedný register autoriek a autorov

- Bačíková, M. 11, 47
Baranovič, R. 13, 30
Bartáková, V. 15, 61
Beloritová, R. 11, 70
Benka, J. 11, 47
Bianchi, G. 8, 12, 26
Bubeníková, M. 11, 66
Cabanová, K. 13, 28
Čermák, I. 10, 11, 40, 45
Dostál, J. 15, 58
Ezzeddine Lukšíková, P. 14, 56
Findor, A. 8, 10, 21
Gallová Kriglerová, E. 10, 22
Gažovič, O. 12, 49
Gažovičová, T. 10, 23
Glasová, M. 12, 50
Hiles, D. 10, 40
Hofer, J. 11, 44
Homolová, K. 15, 62
Hrustič, T. 10, 22
Hřebíčková, M. 8, 11, 23
Hulín, M. 11, 66
Chrz, V. 10, 40
Jesenková, A. 15, 36
Kačaljaková, K. 12, 13, 30, 50
Kajanová, A. 11, 67
Kašćák, O. 9, 14, 31, 32
Kiczková, Z. 9, 15, 34, 35
Klenovský, L. 11, 46
Konečná, H. 13, 15, 54, 58
Kopciuchová, I. 14, 55
Kouřilová, S. 11, 23, 24
Krása, J. 15, 62
Kučera, T. 13, 54
Kvasničková, G. 13, 30
Lášticová, B. 7
Leix, A. E. 11, 23, 24
Lemešová, M. 14, 33
Literáková, E. 10, 41
Loučková, I. 15, 59
Lukšík, I. 12, 14, 27, 33
Lužný, D. 15, 60
Magerčiaková, M. 11, 70
Mardešić, T. 15, 58
Martinkovič, M. 11, 66
Masaryk, R. 7, 8, 13, 28, 29, 30
Matějíčková, M. 10, 42
Mrhálek, T. 11, 67
Mudrák, J. 12, 48
Neusar, A. 10, 41
Nota, J. 10, 43
Novotná, H. 15, 57
Novotný, L. 11, 23, 25
Obereignerů, R. 15, 61
Očenášová, Z. 15, 35
Pavelka, J. 11, 69
Petřánošová, M. 7, 11, 23, 24
Petrová, Z. 12, 50
Plichtová, J. 9, 14, 19
Podoba, J. 15, 57
Poláčková Šolcová, I. 11, 13, 37, 44
Poláková, A. 13, 53
Pospíšil, M. 14, 56
Preissová Krejčí, A. 12, 51
Ptáčková, K. 13, 52
Pupala, B. 14, 32
Rumpík, D. 15, 58
Rumpíková, T. 15, 58
Salonna, F. 11, 47
Sedlák Vendelová, N. 11, 47
Schmidtová, J. 11, 45
Směkalová, L. 15, 62
Sokolová, L. 13, 28, 30
Sollár, T. 11, 70
Stainton Rogers, W. 14, 15, 37
Staroňová, K. 13, 53
Stoklasa, J. 15, 61
Suda, S. 10, 13, 42, 54
Szaló, C. 8, 10, 18
Szapuová, M. 15, 34
Šmajsová Buchtová, B. 11, 43
Šmídová, M. 15, 61
Šotola, J. 14, 55
Šramová, B. 11, 68
Štěpánek, P. 11, 45
Šťovíčková Jantulová, M. 15, 57
Talašová, J. 15, 61
Tavel, P. 11, 13, 37, 44,
Tížik, M. 15, 60
Tužinská, H. 13, 52
Urbánek, T. 10, 40
Vačková, K. 11, 68
Vanečková, J. 11, 70
Wilkins, A. 9, 14, 20
Worrell, M. 8, 10, 14, 18, 37
Zábrodská, K. 12, 48
Zrubáková, K. 11, 70